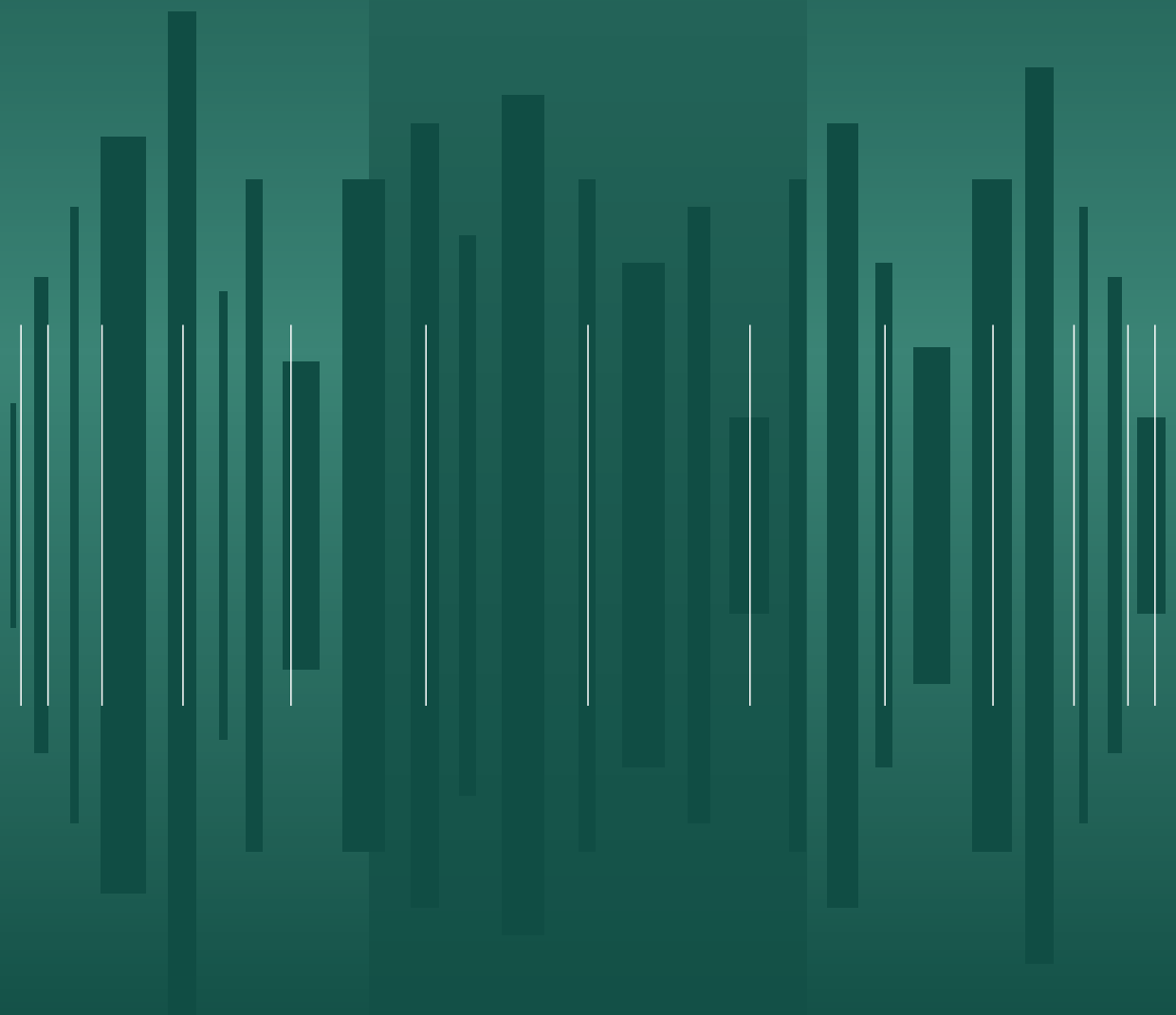

Európska sociálna sonda

prof. PhDr. Jozef Výrost, DrSc.
© Spoločenskovedný ústav SAV
www.saske.sk/SVU
Košice 2012

ISBN 978-80-89524-07-5

**Európska
sociálna sonda
(ESS)**

Európska sociálna sonda

Táto publikácia vyšla s finančnou podporou Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky v rámci riešenia úlohy „Predikcie vývojových trendov v sociálnej sfére“, Štátneho programu výskumu a vývoja „Aktuálne otázky rozvoja spoločnosti“

prof. PhDr. Jozef Výrost, DrSc.
© Spoločenskovedný ústav SAV
www.saske.sk/SVU
Košice 2012

ISBN 978-80-89524-07-5

Obsah

■ Čo je Európska sociálna sonda (ESS)?	2
■ Účastnícke krajiny v piatich kolách ESS	3
■ Financovanie	5
■ Organizačná štruktúra	5
■ Dotazník	12
■ Metodológia	13
■ Harmonogram	15
■ Respondenti	15
■ Vybrané komparatívne kvantitatívne údaje z výsledkov ESS	15
A. Dôvera v inštitúcie a ľudí	15
B. Životná spokojnosť	22
C. Osobný život	28
D. Rotujúce moduly	35
E. Hodnoty	44

Čo je Európska sociálna sonda (ESS)?

ESS (European Social Survey) je multilaterálny komparatívny sociálny prieskum, opakovaný v dvojročnom cykle s účasťou viac ako 30 európskych krajín, iniciovaný Európskou komisiou a Európskym fondom pre vedu (European Science Foundation) s cieľom:

monitorovať a interpretovať postoje a hodnoty obyvateľov európskych krajín vo vzťahu na meniace sa európske inštitúcie

vlastným prístupom podporiť používanie pokročilých metód medzinárodného komparatívneho výskumu v Európe i vo svete

Sociálne vedy, podobne ako prírodné vedy, sa usilujú o generalizácie, platné v čase a priestore. Kultúrna diverzita Európy predstavuje pre sociálne vedy prirodzené laboratórium pre štúdium. Základnou podmienkou pre identifikovanie zmien, prebiehajúcich v čase, je však relatívna stabilita používaných nástrojov získavania empirických údajov a dlhodobé sledovanie vopred definovaných ukazovateľov.

Hoci sociálne vedy v Európe majú v empirických analýzach dlhodobú tradíciu, mnoho údajov, ktorými disponujú, nie vždy dáva možnosť porovnávania. Týka sa to aj informácií celoštátneho charakteru, starostlivo a v periodických intervaloch sústredovaných vládnymi inštitúciami v európskych krajinách. Súčasne sa potreba sebareflexie spoločnosti zvyšuje, vzrastajú požiadavky priebežného posudzovania efektívnosti politík realizovaných na rôznych úrovniach sociálneho systému. Silnie dopyt vlád vyspelých krajín po relevantných analytických podkladoch pre racionálne rozhodovanie. Vznikla potreba sledovania efektov procesu integrácie. To všetko boli stimuly, ktoré postupne vytvorili podmienky pre koordinovanú prípravu a realizáciu multilaterálnych komparatívnych sociálnych prieskumov.

K významným strategickým cieľom veľkých medzinárodných projektov takéhoto zamerania, popri zbere empirických dát (riadenom podľa najstriktejších metodologických požiadaviek v záujme dosiahnutia najvyššieho možného stupňa spoľahlivosti, reprezentatívnosti a porovnateľnosti – komparability) a ich meritórnej - vedeckej analýze, je najmä zámer **sprostredkovať toto poznanie** čo najširšiemu okruhu záujemcov. V záujme naplnenia tohto cieľa sú zdrojové dáta uvedených multilaterálnych sociálnych prieskumov k dispozícii užívateľom prakticky bez obmedzení – nie je dovolené využívať ich len pre komerčné účely. Súčasne sa intenzívne hľadajú ďalšie cesty, ako priblížiť tieto informácie verejnosti. Aj medzi základné

princípy ESS patrí zásada, že členovia tímu zúčastňujúci sa prác na projekte nemajú žiadne privilégia v prístupe k dátam. Databáza jednotlivých kôl ESS, s kompletnou dokumentáciou je prístupná pre všetkých, ktorí o ňu prejavia záujem, na stránke:

<http://www.europeansocialsurvey.org>

Význam, ktorý Európska komisia a jej orgány pre vednú politiku pripisujú tomuto projektu, možno vidieť aj v tom, že ESS získalo Descartesovu cenu za rok 2005. Toto najvýznamnejšie ocenenie vedeckej práce v Európe udeľuje každoročne Európska komisia za „výnimočné prínosy vo vedeckom výskume“. V roku 2005 bola po prvý krát táto cena udelená riešiteľom z oblasti spoločenských vied. Európska komisia sa tiež rozhodla vyčleniť prostriedky na zabezpečenie infraštruktúry ESS zabezpečujúcej nadnárodnú koordináciu pre obdobie rokov 2006-2010.

V súčasnosti sa realizuje 6. prekleňovacie kolo ako posledné pred prechodom na formu dlhodobého infraštruktúrneho multilaterálneho projektu EÚ: ESS bol vybraný ESFRI (European Strategy Forum on Research Infrastructures) spolu so 4 ďalšími (SHARE, CLARIN, DARIAH, CESSDA) ako profilujúci program sociálnych vied pre transformáciu na projekt typu ERIC (European Research Infrastructure Consortium). Tento krok aj pre ESS zakladá podmienky pre dlhodobejšiu perspektívu.

Účastnícke krajiny ESS

Krajina	1.kolo 2002/3	2.kolo 2004/5	3.kolo 2006/7	4.kolo 2008/9	5.kolo 2010/11
Austria	✓	✓	✓	✓	✓
Belgium	✓	✓	✓	✓	✓
Bulgaria			✓	✓	✓
Croatia				✓	✓
Cyprus			✓	✓	✓
Czech rep.	✓	✓		✓	✓
Denmark	✓	✓	✓	✓	✓
Estonia	✓	✓	✓	✓	✓

Európska sociálna sonda

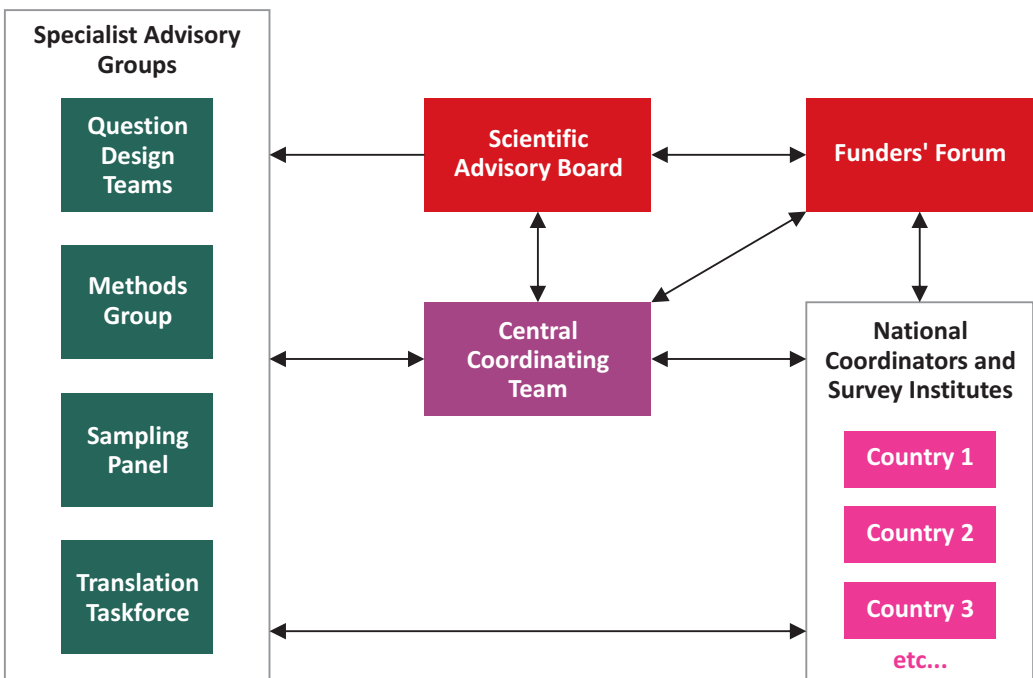
Krajina	1.kolo 2002/3	2.kolo 2004/5	3.kolo 2006/7	4.kolo 2008/9	5.kolo 2010/11
Finland	✓	✓	✓	✓	✓
France	✓	✓	✓	✓	✓
Germany	✓	✓	✓	✓	✓
Greece	✓	✓		✓	✓
Hungary	✓	✓	✓	✓	✓
Iceland		✓			
Ireland	✓	✓	✓	✓	✓
Israel	✓			✓	✓
Italy	✓	✓			
Latvia			✓	✓	
Lithuania			✓	✓	
Luxembourg	✓	✓			
Netherlands	✓	✓	✓	✓	✓
Norway	✓	✓	✓	✓	✓
Poland	✓	✓	✓	✓	✓
Portugal	✓	✓	✓	✓	✓
Romania			✓		
Russia			✓		
Slovakia		✓	✓	✓	✓
Slovenia	✓	✓	✓	✓	✓
Spain	✓	✓	✓	✓	✓
Sweden	✓	✓	✓	✓	✓
Switzerland	✓	✓	✓	✓	✓
Turkey		✓			
UK	✓	✓	✓	✓	✓
Ukraine		✓	✓	✓	✓

Ako možno vidieť v tabuľke, na projekte ESS doposiaľ participovalo 34 krajín, pričom všetkých piatich kôl sa zúčastnilo 16 krajín. Súvisí to so spôsobom financovania projektu - v ESS sú náklady spojené s jeho realizáciou v danej krajine pokryté z domácich zdrojov.

Financovanie

- **Európska komisia** (European Commission) financovala náklady na prípravu projektu, koordináciu a kontrolu projektu.
- **Európsky fond pre vedu** (European Science Foundation) inicioval práce pred prijatím projektu a prispieval na nadnárodnú koordináciu.
- **Národné inštitúcie a organizácie** zabezpečujú prostriedky pre prípravu a realizáciu príslušného kola v danej krajine

Organizačná štruktúra Európskej sociálnej sondy

I. Centrálny koordinačný tím (Central Coordinating Team - CCT):

Skladá sa zo zástupcov šiestich inštitúcií, iniciátorov projektu ESS a zodpovedných za jeho realizáciu:

Centre for Comparative Social Surveys, City University London, UK (do októbra 2003 vedúcou inštitúciou ESS bolo National Centre for Social Research v Londýne, osoba hlavného koordinátora sa nemenila). Úlohu hlavného koordinátora do 25.12.2011 vykonával prof. sir **Roger Jowell**, po jeho skone túto úlohu ako Acting Director prevzal **Rory Fitzgerald**.

Partnerskými inštitúciami v CCT sú:

GESIS – Leibniz Institute for Social Sciences, Germany

Norwegian Social Science Data Services (NSD), Norway

Katholieke Universiteit Leuven, Belgium

The Netherlands Institute for Social Research (SCP), Netherlands

Universitat Pompeu Fabra, Spain

University of Ljubljana, Slovenia.

II. Vedecká rada projektu ESS (Scientific Advisory Board – SAB)

Vedecká rada v 5.kole ESS sa skladala zo zástupcov každej účastníckej krajiny a členov so štatútom pozorovateľa, zastupujúcich Európsku komisiu a Európsku nadáciu pre vedu (European Science Foundation – ESF). Zloženie SAB pre 5. kolo ESS bolo nasledovné:

Austria: Anton Amann, Institute of Sociology, University of Vienna

Belgium: Flemish: Piet Bracke, University of Ghent, Francophone: Pierre Desmarez, Université Libre de Bruxelles

Bulgaria: Lilia Dimova, Agency for Social Analyses, Sofia

Cyprus: Kostas Gouliamos, European University Cyprus, Nicosia

Czech Republic: Dana Hamplova, Institute of Sociology, ASCR, Prague

Denmark: Olli Kangas, Danish National Institute of Social Research, Copenhagen

Estonia: Dagmar Kutsar, University of Tartu

Finland: Katariina Salmela-Aro, University of Jyväskylä

France: Bruno Cautrès, Fondation Nationale des Sciences Politiques, Paris

Germany: Ursula Hoffmann-Lange, Universität Bamberg

Greece: Thomas Maloutas, National Centre for Social Research, Athens

Hungary: György Szoboszlai, Institute for Political Science, Budapest

Israel: Shalom Schwartz, Hebrew University of Jerusalem

Lithuania: Algis Krupavicius, Kaunas University of Technology

Netherlands: Peer Scheepers, Radboud University Nijmegen, Nijmegen
Norway: Ann-Helén Bay, Institute for Social Research (ISF), Oslo
Poland: Henryk Domanski, Polish Academy of Sciences, Warsaw
Portugal: João Ferreira de Almeida, Instituto Superior de Ciências do Trabalho e da Empresa
Russia: Vladimir Magun, Russian Academy of Sciences, Moscow
Slovak Republic: Ľubomír Falťan, Slovak Academy of Sciences, Bratislava
Slovenia: Ivan Bernik, University of Ljubljana
Sweden: Robert Erikson, Swedish Institute for Social Research, University of Stockholm
Switzerland: Peter Farago, FORS, University of Lausanne
Turkey: Yilmaz Esmer, Bogaziçi University, Istanbul
Ukraine: Eugene Golovakha, National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv
UK: Jacqueline Scott, Queen's College, Cambridge
European Science Foundation: Nina Kancewicz-Hoffman, Humanities and Social Sciences Unit
European Comission: Philippe Keraudren, DG RTD, Maria Theofilatou, DG Research

III. Metodologická skupina (Methods Group)

Poskytuje poradenstvo v metodologických a technických otázkach pri realizácii projektu. Pre 5.kolo ESS sa skladala z nasledovných členov: Denise Lievesley (predsedníčka), President-elect of the International Statistical Institute, Norman Bradburn US National Science Foundation, Paolo Garonna (UNECE) United Nations Economic Commission for Europe, Genova, Lars Lyberg Statistics Sweden, Vasja Vehovar, Universita of Ljubljana, Peter Lynn, University of Essex.

IV. Panel pre výber vzorky (Sampling Panel)

Tento tím špecialistov poskytuje poradenstvo národným tímom v otázkach výberu vzorky a podieľa sa na overení vhodnosti postupov, zvolených národnými koordinátormi. Rozhoduje o výsledku „sign off procedure“, teda posudzuje účastníckymi krajinami vypracované návrhy výberu vzorky (Sampling Design Proposal) a vydáva stanovisko, že návrh rešpektuje prijaté zásady. Pre 5.kolo ESS sa skladal z nasledovných členov: **Mathias Ganninger** (predseda), GESIS, Germany, **Sabine Häder** (vedúca) DESIS, Germany, **Siegfried Gabler** GESIS, Germany, **Seppo Laaksonen** Statistics Finland, **Peter Lynn** University of Essex, UK.

V. Pracovná skupina pre preklad metodiky (Translation Taskforce)

Tím špecialistov v tejto pracovnej skupine je zodpovedný za riadenie procesu prekladu zdrojového dotazníka v anglickom jazyku do jazykov účastníckych krajín. Poskytuje poradenstvo pre potreby národných tímov a dozerá na dodržiavanie prijatých pravidiel. Pre 5.kolo ESS

sa skladala z týchto členov: **Brita Dorer** (convenor) GESIS, **Beth-Ellen Pennell** University of Michigan Ann Arbor, **Alisú Schoua Glusberg** Research Support Services Illinois, **Paul Kussmaul** Johannes Gutenberg University in Mainz.

VI. Účastnícke krajiny 5.kola ESS, národní koordinátori a financujúce inštitúcie (Funders Forum)

Austria:

Národný koordinátor: Karl Müller, WISDOM

Financujúca organizácia: Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit (BMWA)

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Institute for Panel Research (IPR)

Belgium:

Národný koordinátor (flámska časť): Leen van Nooten and Dries Tirry, Katholieke Universiteit Leuven - Centre for Sociological Research

Národný koordinátor (frankofónna časť): Marc Jacquemain, Institut de Sciences Humaines et Sociales

Financujúca organizácia: Fonds voor Wetenschappelijk Onderzoek (FWO) Vlaanderen

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Significant GfK

Bulgaria:

Národný koordinátor: Lilia Dimova, Agency for Social Analyses

Financujúca organizácia: National Science Fund of Bulgaria

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Agency for Social Analyses

Croatia:

Národný koordinátor: Renata Franc, Institute of Social Sciences Ivo Pilar, Zagreb

Financujúca organizácia: Croatian Science Foundation

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Ivo Pilar Institute of Social Sciences, Zagreb

Cyprus: Národný koordinátor: Marios Vryonides, European University Cyprus

Financujúca organizácia: European University Cyprus

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Cyprus Research Centre, European University, Cyprus

Czech Republic:

Národný koordinátor: Klára Plecítá, Institute of Institute of Sociology of the Czech Academy of Sciences

Financujúca organizácia: Ministry of Education, Youth and Sports

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Factum Invenio

Denmark:

Národný koordinátor: Torben Fridberg, SFI - The Danish National Centre for Social Research

Financujúca organizácia: The Danish Council for Independent Research - Social Sciences

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: SFI-Survey (Danish National Institute of Social Research)

Estonia:

Národný koordinátor: Mare Anisaar, University of Tartu

Financujúca organizácia: Ministry of Education and Ministry of Social Affairs

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: GfK Custom Research Baltic Eesti filiaal

Finland: Národný koordinátor: Heikki Ervasti, University of Turku

Financujúca organizácia: Academy of Finland

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Statistics Finland

France:

Národný koordinátor: Nicolas Sauger, Sciences Po

Financujúca organizácia: Ministère de la recherche, Ministère de l'enseignement supérieur, Comité de concertation pour les données en sciences humaines et sociales, GIS Quetelet, University of Caen, EHESS and Sciences Po.

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: GfK-ISL

Germany:

Národný koordinátor: Jan Van Deth, University of Mannheim

Financujúca organizácia: German Research Foundation (DFG)

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: TNS Infratest

Greece:

Národný koordinátor: Thomas Maloutas

Financujúca organizácia: General Secretariat for Research and Technology - Ministry of development / National Centre for Social Research (EKKE)

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Opinion S.A. and Metron Analysis

Hungary:

Národný koordinátor: Ivett Szalma, The Institute of Sociology of the Hungarian Academy of Sciences

Financujúca organizácia: Hungarian Academy of Sciences

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Gallup (Magyar Gallup Intezet - Hungarian Gallup Institute)

Ireland:

Národný koordinátor: Michael Breen, University of Limerick

Financujúca organizácia: TBC

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: TBC

Israel:

Národný koordinátor: Noah Lewin-Epstein, Tel-Aviv University

Financujúca organizácia: The Israel Academy of Sciences and Humanities

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: B.I. and Lucille Cohen Institute for Public Opinion Research

Lithuania:

Národný koordinátor: Vaidas Morkevicius, Lithuanian Data Archive for Humanities and Social Sciences (Kaunas University of Technology)

Financujúca organizácia: Ministry of Education and Science of the Republic of Lithuania

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: RAIT Ltd

Netherlands:

Národní koordinátori: Kees Aarts & Yfke Ongena, University of Twente

Financujúca organizácia: NWO Social Sciences

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: GfK

Norway:

Národný koordinátor: Kristen Ringdal, Norwegian University of Technology and Science

Financujúca organizácia: Research Council of Norway (RCN)

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Statistics Norway

Poland:

Národný koordinátor: Pawel Sztabinski, Institute of Philosophy and Sociology, Polish Academy of Sciences

Financujúca organizácia: Ministry of Science and Higher Education

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Centre for Sociological Research, Institute of Philosophy and Sociology, Polish Academy of Sciences

Portugal:

Národný koordinátor: Jorge Vala, Instituto de Ciencias Sociais (ICS)
University of Lisbon

Financujúca organizácia: Fundacao para a Ciencia e Tecnologia (FCT)

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: TNS

Russia:

Národný koordinátor: Anna Andreenkova, The Institute for Comparative Social Research (CESSI)

Financujúca organizácia: John D. and Catherine T. MacArthur Foundation and Russian Humanitarian Scientific Fund (RGNF)

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Institute for Comparative Social Research (CESSI)

Slovakia:

Národný koordinátor: Jozef Výrost, Institute of Social Sciences, Slovak Academy of Sciences

Financujúca organizácia: Ministry of Education

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: GfK Slovakia

Slovenia:

Národný koordinátor: Slavko Kurdija, University of Ljubljana

Financujúca organizácia: Slovenian Research Agency

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: University of Ljubljana, Faculty of Social Sciences, Public Opinion and Mass Communication Research Center

Spain:

Národný koordinátor: Mariano Torcal, Department of Political and Social Sciences, Universitat Pompeu Fabra

Financujúca organizácia: Ministry of Innovation and Science and the Centro de Investigaciones Sociológicas

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Metroscopia

Sweden:

Národný koordinátor: Mikael Hjerm, Umeå University

Financujúca organizácia: The Swedish Research Council (VR); Swedish Council for working life and social research (FAS) and Riksbankens Jubileumsfond (RJ).

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: SCB

Switzerland:

Národný koordinátor: Michele Ernst Stähli, FORS

Financujúca organizácia: Swiss National Science Foundation (SNSF)

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: M.I.S.Trend SA

UK:

Národní koordinátori: Alison Park and Alun Humphrey, National Centre for Social Research

Financujúca organizácia: Economic & Social Research Council (ESRC)

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: Ipsos MORI

Ukraine:

Národný koordinátor: Andriy Gorbachyk, Kyiv National Taras Shevchenko University
Financujúca organizácia: National Academy of Sciences, Renaissance Foundation & private sponsors.

Organizácia (agentúra) zabezpečujúca zber dát: SOCIS and Research and Branding Group

Dotazník

Dotazník ESS obsahuje zvyčajne 300 otázok zameraných na rôzne oblasti, ktoré boli vyvinuté poprednými európskymi špecialistami v medzinárodnej kooperácii, kombinuje kontinuitu a zmenu tým, že sa skladá zo stabilného modulu a rotujúcich modulov.

Oblasti stabilného modulu (core module) v dotazníku ESS:

- dôveryhodnosť štátnych, politických a ďalších spoločenských inštitúcií,
- záujem o politické otázky a účasť na politických aktivitách,
- sociálno-politické orientácie,
- štátna, verejná správa a jej efektívnosť na národnej a medzinárodnej úrovni,
- morálne, politické a sociálne hodnoty,
- sociálna začlenenosť a vylúčenie,
- národná, etnická a náboženská príslušnosť (identita),
- subjektívna pohoda, zdravie a bezpečnosť,
- demografické charakteristiky – vek, rod, manželský status atď.,
- vzdelanie a zamestnanie,
- materiálne a finančné zabezpečenie domácnosti.

Rotujúce moduly (rotating modules):

O možnosť včleniť svoj modul do prebiehajúceho kola ESS sa uchádzajú medzinárodné tímy špecialistov súťažným spôsobom a o ich zaradení rozhoduje Vedecká rada projektu (SAB).

V 1.kole ESS boli vybrané moduly:

- Občianstvo, občianska angažovanosť a demokracia. Modul pripravila skupina K. Newtona v zložení: José. R. Montero, A. Westholm, H. Kriesi, S. Rossteutscher
- Imigrácia. Modul vypracovala skupina I. Prestona v zložení: T. Bauer, D. Card, C. Dustmann, J. Nazroo

V 2.kole ESS súčasťou dotazníka boli rotujúce moduly:

- Rodina, práca a sociálne zabezpečenie v Európe. Modul pripravila skupina pod vedením R. Eriksona v zložení: J. O. Jonsson, J. Brüderl, D. Gallie, H. Russell, L.A. Vallet
- Zdravie a zdravotná starostlivosť v meniacej sa Európe. Modul pripravila skupina pod

vedením S. Kooikera v zložení: J. Kragstrup, E. Holme Hansen, N. Britten, A.M. Oltarzewska

- Hospodárska etika v Európe: trhová ekonomika a občianstvo. Modul pripravila skupina pod vedením S. Karstedta v zložení: S. Farrall, A. Stoyanov, K. Bussmann, G. Skapska

V 3.kole ESS to boli moduly:

- Personálna a sociálna pohoda. Modul vytvorila skupina pod vedením F. Huppert v zložení: A. Clark, B. Frey, N. Marks, J. Siegrist
- Načasovanie života. Modul pripravila skupina pod vedením F. Billariho v zložení: G. Hagestad, A. Liefbroer, Z. Spéder

V 4.kole ESS boli vybrané moduly:

- Zážitky a prejavy diskriminácie voči seniorom. Modul pripravila skupina pod vedením D. Abramsa v zložení: L. Lima, G. Coudin.
- Postoje k sociálnemu zabezpečeniu v meniacej sa Európe. Modul pripravila skupina pod vedením S. Svallforsa v zložení: W. van Oorschot, P. Taylor-Gooby, C. Staerklé, J.G. Andersen, J. Hills, T. Sefton, S. Mau.

V 5. kole to boli moduly:

- Práca, rodina a subjektívna pohoda: Dôsledky ekonomickej recesie. Modul pripravila skupina pod vedením D. Gallieho v zložení: M. Dieckhoff, H. Russell, N. Steiber, M. Tahlin.
- Dôvera v justíciu: komparatívna európska analýza. Modul vytvorila skupina pod vedením J. Jacksona v zložení: M. Hough, S. Farrall, K. Aromaa, J. de Keijser.

Metodológia

Konzistencia a komparabilita predstavujú jeden zo základných cieľov projektu ESS, čo predpokladá dodržiavanie vysokých metodologických štandardov v práci všetkých zúčastnených tímov.

Výber vzorky:

- striktné náhodné (pravdepodobnostné) výbery uskutočnené zo základného súboru všetkých obyvateľov krajiny starších ako 15 rokov,
- účastnícke krajiny vypracúvajú svoj plán výberu respondentov v zmysle určených zásad, ktorý je predmetom posúdenia a schválenia Panelom pre výber vzorky,
- všetky krajiny preberajú záväzok dosiahnuť minimálnu úroveň efektívnej veľkosti vzorky, ktorá je 1500 respondentov (ak je počet obyvateľov krajiny menší ako 2 milióny, vtedy 800 respondentov),
- požaduje sa vysoká miera návratnosti vyplnených dotazníkov, dlhodobým cieľom je dosiahnuť úroveň 70%,
- žiadna náhrada osôb, ktoré nebolo možné kontaktovať, alebo odmietli vyplnenie dotazníka, nie je prípustná,

Terénny výskum

- všetky interview, ktoré sú podmienkou vyplnenia dotazníka, sa realizujú v situácii vis á vis za účasti anketára,
- na získanie potenciálnych respondentov sa uskutočňujú minimálne 4 kontakty v rôznych dňoch a v rôznom čase dňa,
- všetci anketári absolvujú prípravu pred zberom dát,
- počet respondentov pripadajúcich na jedného anketára je obmedzený,
- uskutočňuje sa viacero ciest a spôsobov kontroly kvality vyplnenia dotazníka,

Preklad

- zdrojový dotazník pre dané kolo ESS v angličtine je doplnený o anotácie, aby sa poskytlo maximum relevantných informácií pre prekladateľov,
- v danej krajine sa dotazníky prekladajú aj do jazykov menších, ak ich zastúpenie je aspoň 5% z populácie,
- všetky preklady (2 pre jednu jazykovú mutáciu) sú posudzované v záujme zachovania rovnocennosti so zdrojovým textom a prípadné rozdielnosti sú riešené v súlade so špecifikovaným protokolom,
- celý postup prekladu sa dokumentuje a je prístupný pre používateľov dát ESS.

Monitorovanie spoločenských a politických udalostí

Odpovede respondentov môžu byť ovplyvnené časom a kontextom. Blízkosť volieb, aktuálne ekonomické, politické otázky ktoré sa dostali do pozornosti verejnosti či prírodná katastrofa môžu na kratší alebo dlhší čas ovplyvniť odpovedové tendencie respondentov. Aby bolo možné vidieť súvislosti medzi zozbieranými údajmi a udalosťami v danej krajine, počas terénneho výskumu sa v týždenných intervaloch uskutočňuje proces monitorovania podľa predpísanej schémy a tieto záznamy tvoria súčasť dát každej národnej štúdie v danom kole ESS.

Prístup k dátam ESS

- kompletne zdokumentovaný súbor dát v depozite je prístupný cez webovskú stránku ESS¹,
- vedeckí pracovníci, novinári, študenti a verejnosť majú prístup k dátam v tom istom čase, ako členovia tímov ESS v jednotlivých krajinách bez obmedzenia,
- výukový modul, ESS Edunet, umiestnený na web stránke ESS, poskytuje študentom i ostatným záujemcom možnosť zdokonaľiť sa v sociálnych analýzach,
- technické správy za celé kolo i za jednotlivé národné štúdie dávajú možnosť orientovať sa v silných i slabých stránkach projektu,
- všetky relevantné dokumenty, rovnako ako aj časti databáz alebo databázy vcelku je možné získať pre vlastné potreby priamo zo stránky ESS.

¹ <http://ess.nsd.uib.no/>

Harmonogram

Keďže v prípade ESS ide o projekt s cyklicky sa opakujúcimi kolami v dvojročnej perióde, základné aktivity sú rozdelené do dvoch skupín:

Rok 1:

- výber rotujúcich modulov z predložených návrhov vo Vedeckej rade projektu,
- určenie národných koordinátorov pre dané kolo ESS,
- výber agentúry pre realizáciu terénneho výskumu,
- vypracovanie zdrojového dotazníka v anglickom jazyku,
- vypracovanie plánov pre výber vzorky a ich posúdenie,
- pilotné štúdie a analýzy, realizované pod gesciou Centrálného koordinačného výboru ESS,

Rok 2:

- preklad dotazníkov a dokumentácie k terénnemu výskumu v účastníckych krajinách,
- pilotné štúdie v účastníckych krajinách,
- realizácia výberu vzorky,
- terénny výskum a zber dát podľa špecifikácie pre dané kolo,
- spracovanie dát z dotazníkov do elektronickej formy podľa osnovy,
- depozit dát v archíve ESS (NSD v Nórsku),
- oficiálne zverejnenie a prístupnosť databáz daného kola s kompletnou dokumentáciou na internetovej stránke ESS.

Respondenti

V 1. kole ESS boli získané údaje od 42 359 respondentov starších ako 15 rokov z 22 krajín, v 2.kole od 49 066 respondentov z 26 krajín, v 3.kole 45 116 z 25 krajín, v 4.kole od 58 799 respondentov z 30 krajín a v 5.kole boli zatiaľ spracované dáta 26 krajín od 50 781 respondentov. Celkom v rámci všetkých kôl ESS za periódu 10 rokov sú k dispozícii dáta od 246 121 účastníkov.

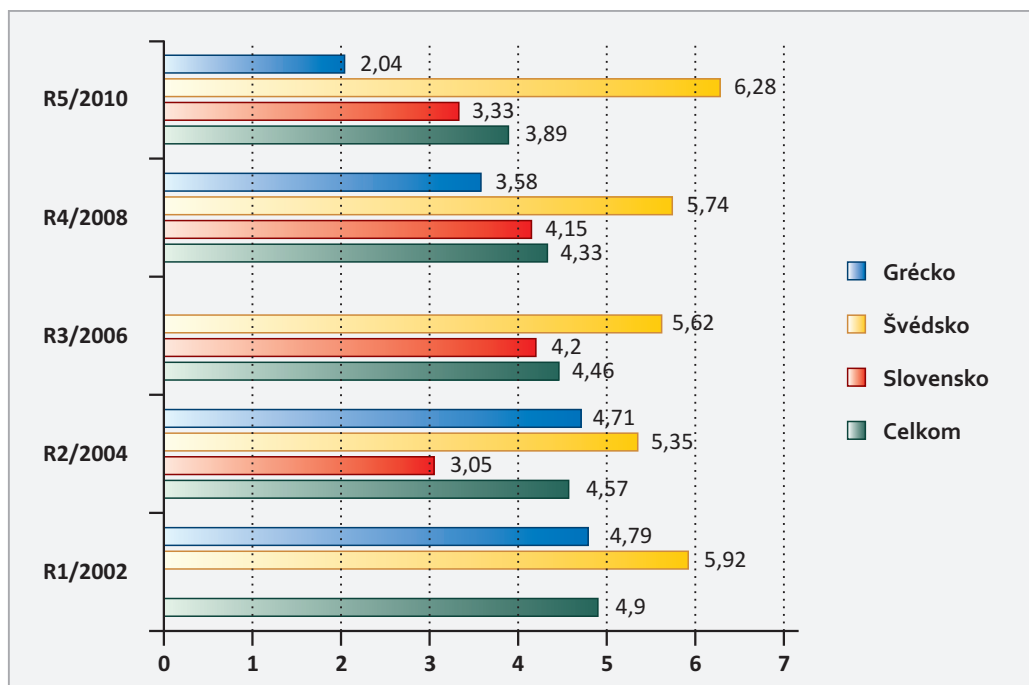
Vybrané komparatívne kvantitatívne údaje z výsledkov ESS

A. Dôvera v inštitúcie a ľudí

Schopnosť vlád a kľúčových inštitúcií štátu poskytnúť dôveryhodné prostredie a poskytovať služby občanom čestne, poctivo a efektívne je rozhodujúcim faktorom,

ovplyvňujúcim stav dôvery občanov (Hellivell, Huang, 2006). Osobitne to platí v krajinách, ktoré sa vyznačujú menej vyspelou ekonomikou a nižšou mierou príjmu svojich obyvateľov, alebo v situácii krízy. Dôveru nemožno vnímať len v rovine názorov - má aj povahu heuristik, ktoré umožňujú jednotlivcovi zaujať stanovisko ku komplexným sociálnym entitám a konať voči nim. Podobne ako stereotyp, aj dôvera predstavuje logickú skratku, istú mieru zjednodušenia a schematizmu, významne však prispieva k dynamike rozhodovania človeka v sociálnom svete a jeho pohotovosti. Barbara A. Misztal (1995) to vyjadruje tromi účelmi, ktoré dôvera voči sociálnym objektom zohráva v živote človeka: 1. robí život predvídateľným, 2. vytvára zážitok komunity (príslušnosti a spolupatričnosti) a 3. uľahčuje spoluprácu s ľuďmi.

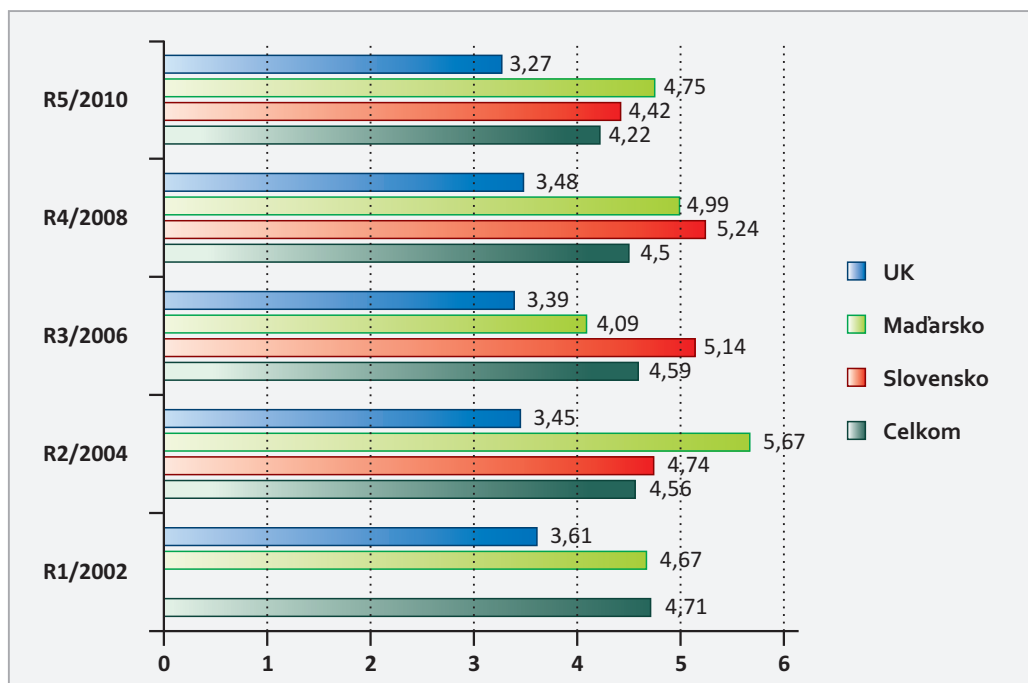
Graf 1: „Do akej miery dôverujete parlamentu?“ (obyvatelia SR slovenskému, Poliáci poľskému atď.) 0 znamená, že danej inštitúcii osoba nedôveruje vôbec a 10 znamená, že jej úplne dôveruje.

Dôvera v národné parlamenty v európskych krajinách, ak uvážime, že stredný bod použitej 11-bodovej škály (0 - 10) je 5, sa javí vo všeobecnosti skôr nižšia a údaje za 5 kôl projektu ESS poukazujú na jej štatisticky významne klesajúcu tendenciu (priemerná hodnota za všetky krajiny 4,90 v 1.kole v roku 2002 a 3,89 v 5.kole v roku 2010). Najvyššiu dôveru voči týmto

inštitúciám možno zaznamenať u respondentov v severských krajinách (Dánsko, Fínsko, Nórsko, Švédsko) a vo Švajčiarsku, dlhodobo najnižšiu v Bulharsku, Poľsku a Ukrajine. Aj na Slovensku dôvera respondentov v parlament pri vzájomnom porovnaní patrí k tým nižším. Do grafu sme pre ilustráciu uviedli priemer odpovedí respondentov z 5 realizovaných kôl ESS za všetky krajiny („Celkom“), za krajinu, kde zaznamenaná dôvera bola vysoká (Švédsko) a skôr nižšia (v tomto prípade sme ako príklad vybrali Grécko, ako ilustráciu toho, že dôvera citlivo odráža spoločensko-politickú a ekonomickú situáciu v krajine – priemer dôvery gréckych respondentov v parlament v roku 2002 bol 4,79 a v roku 2010 už iba 2,04). Aj na Slovensku sú zreteľné výkyvy (za 1.kolo ESS údaje za Slovensko chýbajú, keďže SR sa ho nezúčastnila, v roku 2004 bol zaznamenaný priemer dôvery v parlament 3,05, v roku 2006 4,2, v roku 2008 4,15 a v roku 2010 dôvera opäť poklesla na hodnotu 3,33).

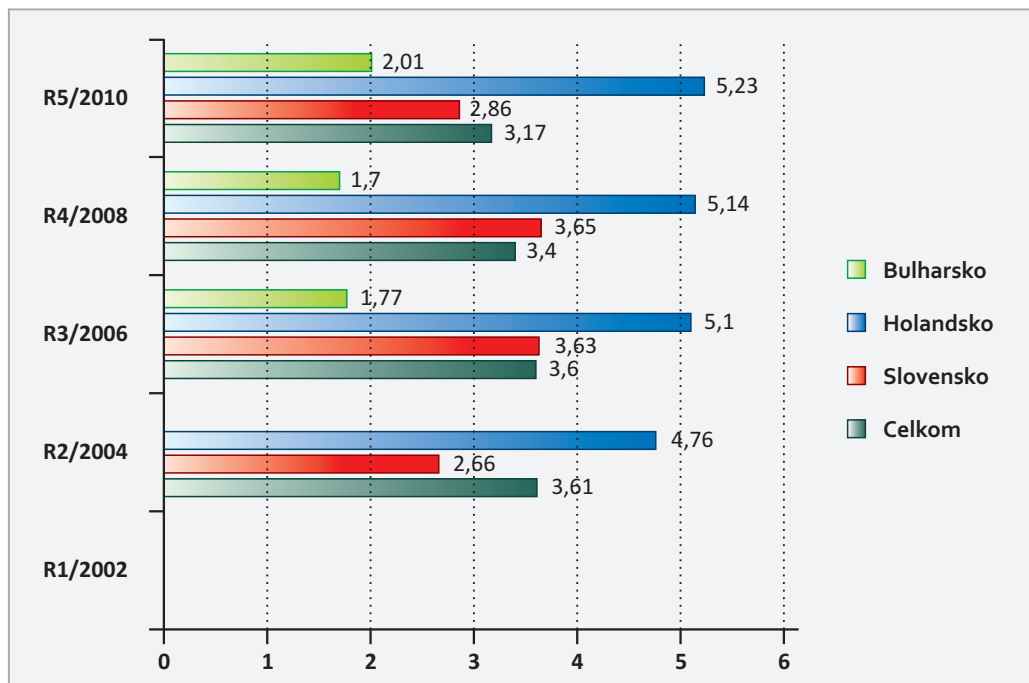
Graf 2: „Do akej miery dôverujete Európskemu parlamentu?“ 0 znamená, že danej inštitúcii osoba nedôveruje vôbec a 10 znamená, že jej úplne dôveruje.

Voči Európskemu parlamentu (EP) sa priemery odpovedí respondentov pohybujú skôr v negatívnom póle odpovedovej škály (pod hodnotou 5, predstavujúcou stredný bod škály),

vykazujú však, v porovnaní napríklad s predchádzajúcou témou, väčšiu mieru stability v čase, s mierne klesajúcou tendenciou dôvery respondentov v EP (priemerná hodnota za všetky krajiny 4,71 v 1.kole v roku 2002 a 4,22 v 5.kole v roku 2010). Pri vzájomnom porovnaní vyššiu mieru dôvery voči EP možno zaznamenať u respondentov z Maďarska, Belgicka, Cypru, Estónska a Fínska, dlhodobo najnižšiu vo Veľkej Británii (UK), Českej republike a Rakúsku. Na Slovensku dôvera respondentov v Európsky parlament pri vzájomnom porovnaní patrí k tým relatívne vyšším (v roku 2004 bol zaznamenaný priemer dôvery slovenských respondentov v EP 4,74, v roku 2006 5,14, v roku 2008 5,24 a v roku 2010 dôvera poklesla na hodnotu 4,42).

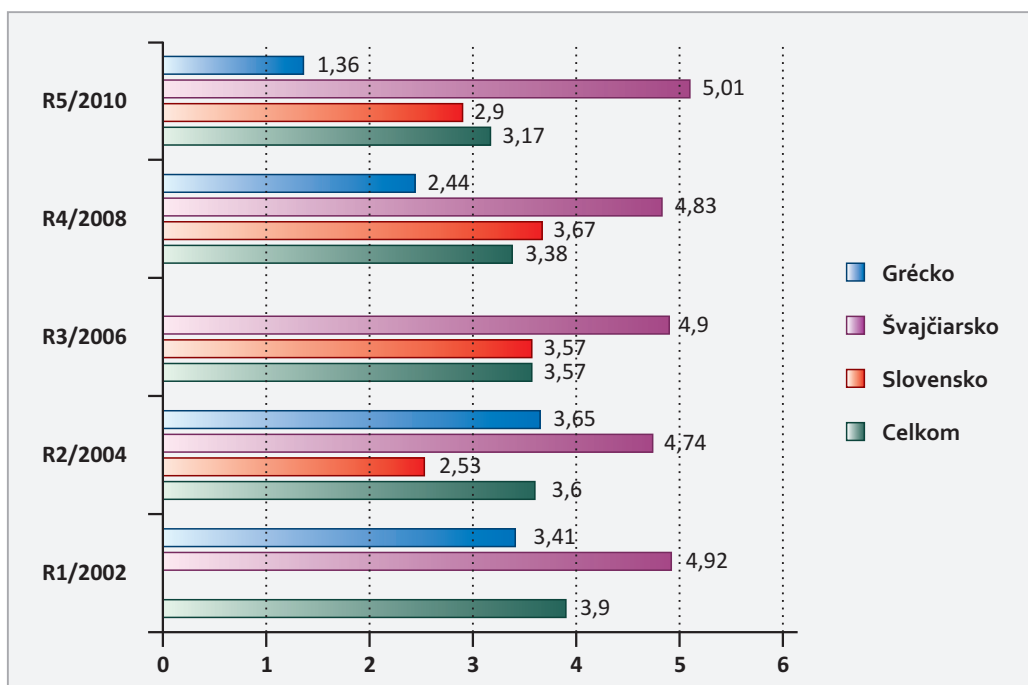
Graf 3: „Do akej miery dôverujete politickým stranám?“ 0 znamená, že stranám osoba nedôveruje vôbec a 10 znamená, že im úplne dôveruje.

Miera dôvery v politické strany v európskych krajinách, ak uvážime, že stredný bod je 5, je nízka a údaje za 5 kôl ESS poukazujú na významný pokles v 5.kole (2010). Priemerná hodnota za všetky krajiny 2.kole (v dotazníku 1. kole ESS sa táto otázka nevyskytovala) v roku 2004 bola 3,61, v 3.kole v roku 2006 bola 3,65, v 4.kole v roku 2008 bola 3,40 v 5.kole v roku 2010 bola 3,17. Najvyššiu dôveru voči politickým stranám možno zaznamenať u respondentov z Holandska

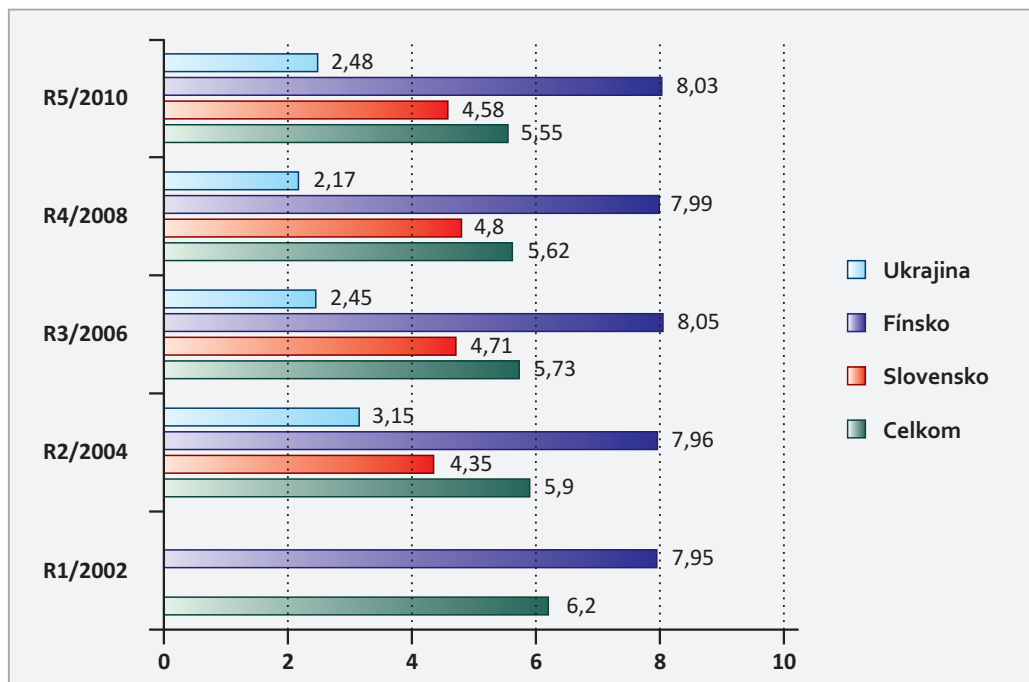
a severských krajín (Dánsko, Nórsko, Švédsko), najnižšiu v Bulharsku, Grécku, Chorvátsku a Ukrajine. Aj na Slovensku dôvera respondentov v politické strany je skôr nižšia a možno v nej zaregistrovať výkyvy (v roku 2004 bol priemer odpovedí na úrovni 2,66, v roku 2006 3,63, v roku 2008 3,65 a v roku 2010 dôvera v politické strany poklesla na hodnotu 2,86).

Graf 4: „Do akej miery dôverujete politikom?“ 0 znamená, že politikom osoba nedôveruje vôbec a 10 znamená, že im plne dôveruje.

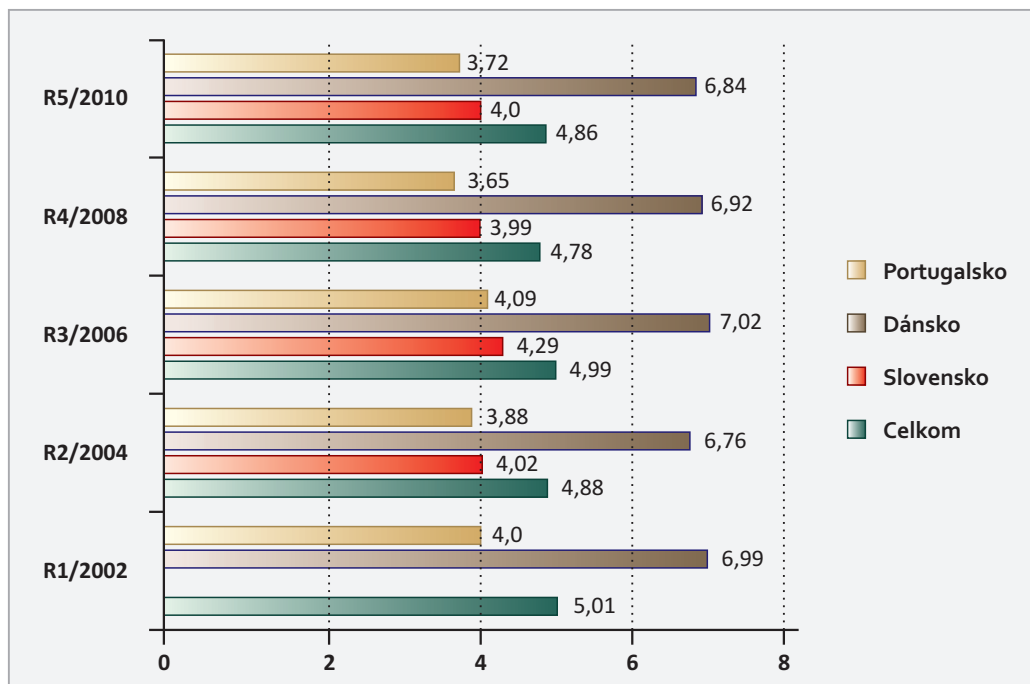
Voči politikom sa priemery odpovedí respondentov pohybujú tiež skôr v negatívnom póle odpovedovej škály (pod hodnotou 5), s mierne klesajúcim trendom dôvery respondentov v sledovanej časovej perióde 10 rokov (priemerná hodnota za všetky krajiny 3,90 v 1.kole v roku 2002 a 3,17 v 5.kole v roku 2010). Pri vzájomnom porovnaní vyššiu mieru dôvery voči politikom možno zaznamenať u respondentov zo Švajčiarska, Holandska a niektorých severských krajín (Švédsko, Dánsko, Nórsko), nižšiu v Grécku, Chorvátsku, Bulharsku, Portugalsku a Ukrajine. Na Slovensku dôvera respondentov v politikov patrí k tým relatívne nižším, so zjavnými výkyvmi (v roku 2004 bol zaznamenaný priemer dôvery slovenských respondentov v politikov 2,53, v roku 2006 3,57, v roku 2008 3,67 a v roku 2010 dôvera poklesla na hodnotu 2,90).

Graf 5: „Do akej miery dôverujete polícii?“ 0 znamená, že danej inštitúcii osoba nedôveruje vôbec a 10 znamená, že jej úplne dôveruje.

Vo vzťahu k polícii sa priemery odpovedí respondentov pohybujú skôr v pozitívnom póle odpovedovej škály (nad hodnotou 5, predstavujúcou stredný bod škály), vykazujú však, vo vzťahu k predchádzajúcim témam, väčší rozptyl hodnôt medzi krajinami, s mierne klesajúcou tendenciou dôvery respondentov k polícii (priemerná hodnota za všetky krajiny 6,20 v 1.kole v roku 2002 a 5,55 v 5.kole v roku 2010). Pri vzájomnom porovnaní najvyššiu mieru dôvery voči polícii možno zaznamenať u respondentov z Fínska, Dánska, Nórska, a Švédska, najnižšiu v Bulharsku, Ukrajine a Rusku. Na Slovensku patrí dôvera respondentov k polícii k tým relatívne nižším (v roku 2004 bol zaznamenaný priemer dôvery slovenských respondentov 4,35, v roku 2006 4,71, v roku 2008 4,80 a v roku 2010 dôvera poklesla na hodnotu 4,58).

Graf 6: Odpovede respondentov na otázku: „Povedali by ste, že väčšine ľudí možno dôverovať, alebo že sa treba mať na pozore, keď sa jedná s ľuďmi?“ (0 znamená, že sa treba mať na pozore a 10 znamená, že väčšine ľudí sa dá veriť.)

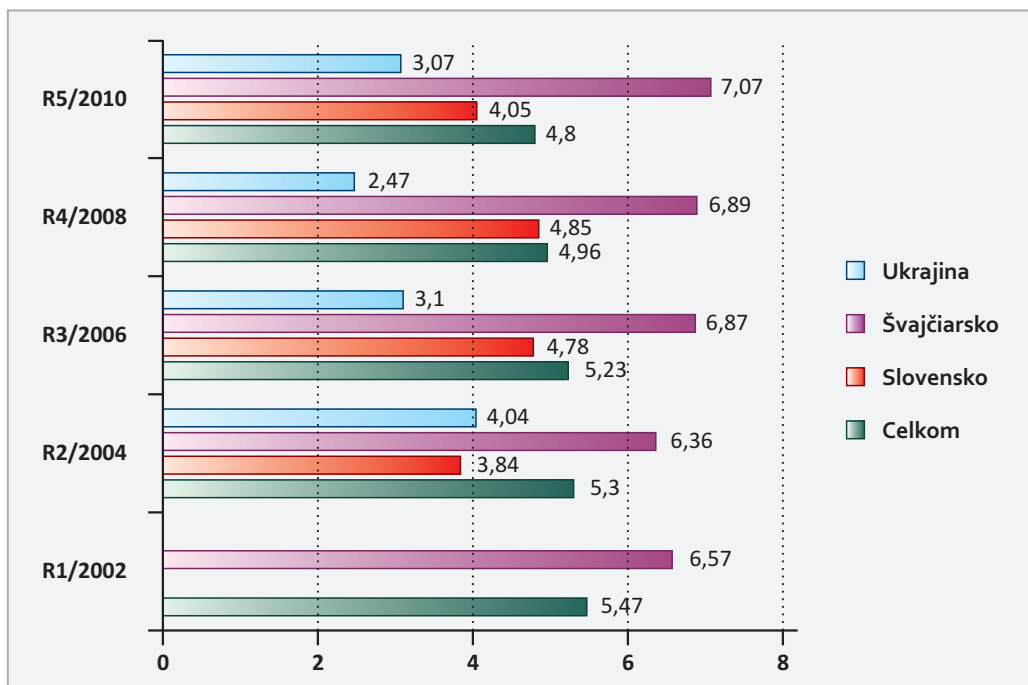

Otázka smeruje do oblasti spoločenskej atmosféry a mapuje aktuálne vnímanú úroveň normatívnych presvedčení respondenta, odrážajúcich zovšeobecnenú a v sociálnom styku uplatňovanú skúsenosť dôvery v ľudí. Odpovede respondentov oscilujú okolo neutrálneho bodu odpovedovej škály (teda okolo priemeru 5, predstavujúceho stredný bod škály), a preukazujú väčšiu mieru stability v čase (priemerná hodnota za všetky krajiny 5,01 v 1.kole v roku 2002 a 4,86 v 5.kole v roku 2010). Pri vzájomnom porovnaní vyššiu mieru dôvery k ľuďom možno opäť zaznamenať u respondentov zo severských krajín (Dánsko, Fínsko, Nórsko, Švédsko i Estónsko), ako i Holandska a Švajčiarska, nižšiu u respondentov z Turecka, Portugalska a Bulharska. Na Slovensku dôvera respondentov v ľudí pri vzájomnom porovnaní patrí k tým relatívne nižším (v roku 2004 bol zaznamenaný priemer odpovedí slovenských respondentov 4,02, v roku 2006 4,29, v roku 2008 3,99 a v roku 2010 4,00).

B. Životná spokojnosť

Súvislosť medzi spokojnosťou s vlastným životom a dobrou správou vecí verejných (vládou krajiny, rôznymi oblasťami riadenia a organizácie života spoločnosti) patrí v sociálnych vedách medzi všeobecne akceptovaný fakt. V ESS sa na túto oblasť zameriava skupina otázok, mapujúcich aktuálnu úroveň spokojnosti občanov so „stavom vecí verejných“ vo vybraných oblastiach a vlastným životom:

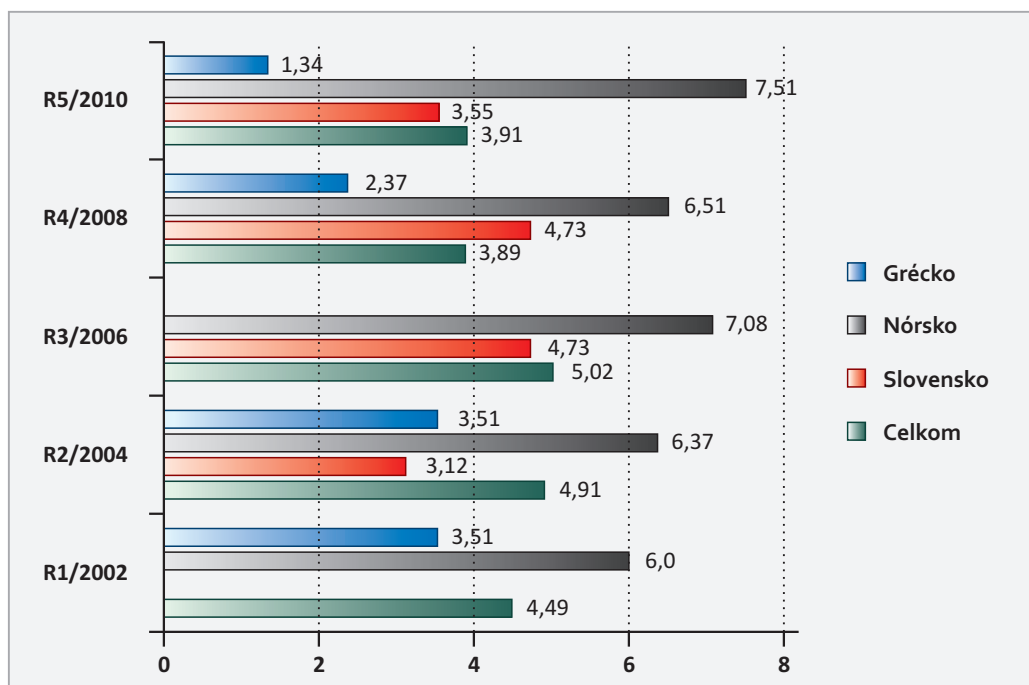
Graf 7: Odpovede respondentov na otázku: „Do akej miery ste spokojný/á s tým, ako funguje demokracia v krajine?“ (respondenti v odpovediach na tieto otázky vždy posudzovali stav vo vlastnej krajine, pričom 0 znamená mimoriadne nespokojný/á a 10 znamená mimoriadne spokojný/á.)

V európskych štátoch, ak uvážime, že stredný bod použitej 11-bodovej škály (0 - 10) je 5, prevláda u respondentov skôr spokojnosť so stavom demokracie vo vlastnej krajine, údaje za 5 kôl ESS však dokumentujú klesajúcu tendenciu, ktorá je štatisticky významná (priemerná hodnota za všetky krajiny 5,47 v 1.kole ESS v roku 2002, 5,3 v 2.kole v roku 2004, 5,23 v 3.kole, 4.96 v 4.kole

a 4,8 v 5.kole v roku 2010). Relatívne najvyššiu spokojnosť možno zaznamenať u respondentov vo Švajčiarsku a Holandsku a severských krajinách, najnižšiu v Bulharsku, Ukrajine a Rusku. Na Slovensku spokojnosť so stavom demokracie patrí k tým nižším, so zreteľnými výkyvmi (za 1.kolo ESS údaje za Slovensko chýbajú, keďže SR sa ho nezúčastnila, v roku 2004 bol priemer odpovedí 3,84, v roku 2006 vrátil na 4,78, v roku 2008 ďalej rástol na hodnotu 4,85 a v roku 2010 spokojnosť opäť poklesla na hodnotu 4,05).

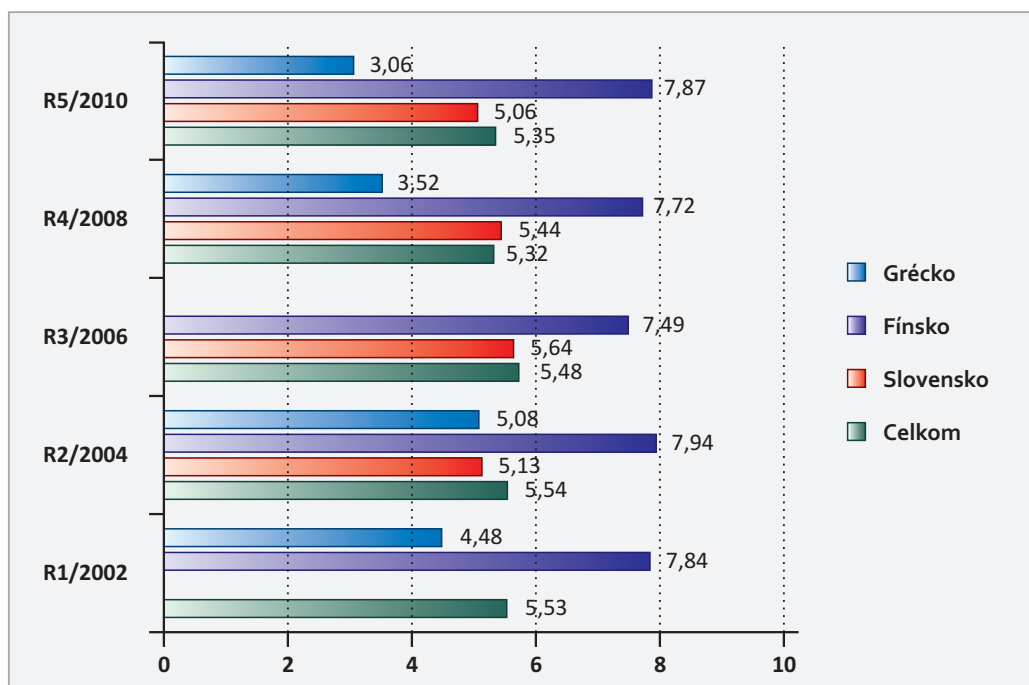
Graf 8: Odpovede respondentov na otázku: „Do akej miery ste spokojný/á so súčasným stavom ekonomiky v krajine?“ (0 znamená mimoriadne nespokojný/á a 10 znamená mimoriadne spokojný/á.)

Na rozdiel od demokracie, so stavom ekonomiky u respondentov v európskych krajinách prevládla skôr nespokojnosť. Údaje za 5 kôl ESS však dokumentujú kolísavú tendenciu: priemerná hodnota za všetky krajiny v 1.kole ESS v roku 2002 bola 4,49, v 2.kole v roku 2004 bola 4,91, 5,02 v 3.kole v roku 2006, 3,89 v 4.kole v roku 2008 a 3,91 v 5.kole v roku 2010). Najvyššiu (pri vzájomnom porovnaní) spokojnosť so stavom ekonomiky krajiny možno zaznamenať u respondentov v Nórsku, a potom, s istým odstupom, vo Švajčiarsku, Švédsku a Fínsku, výrazne

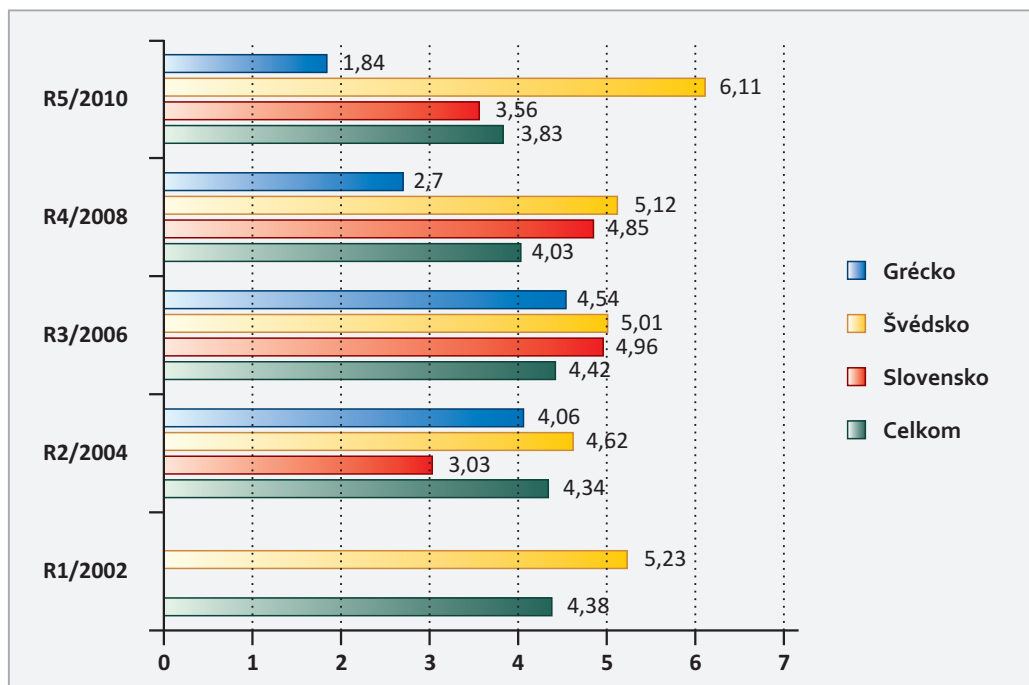
najnižšiu v súčasnosti v Grécku, ale aj na Ukrajine, v Bulharsku, Írsku, Portugalsku a Španielsku. Na Slovensku (ne)spokojnosť so stavom ekonomiky patrí do hornej polovice krajín (v roku 2004 priemer 3,12, v roku 2006 vrátil na 4,73, v roku 2008 opäť 4,73 a v roku 2010 spokojnosť opäť poklesla na hodnotu 3,91).

Graf 9: Odpovede respondentov na otázku: „Čo si myslíte o súčasnom stave vzdelávania v krajine?“ (0 znamená mimoriadne zlý a 10 znamená mimoriadne dobrý.)

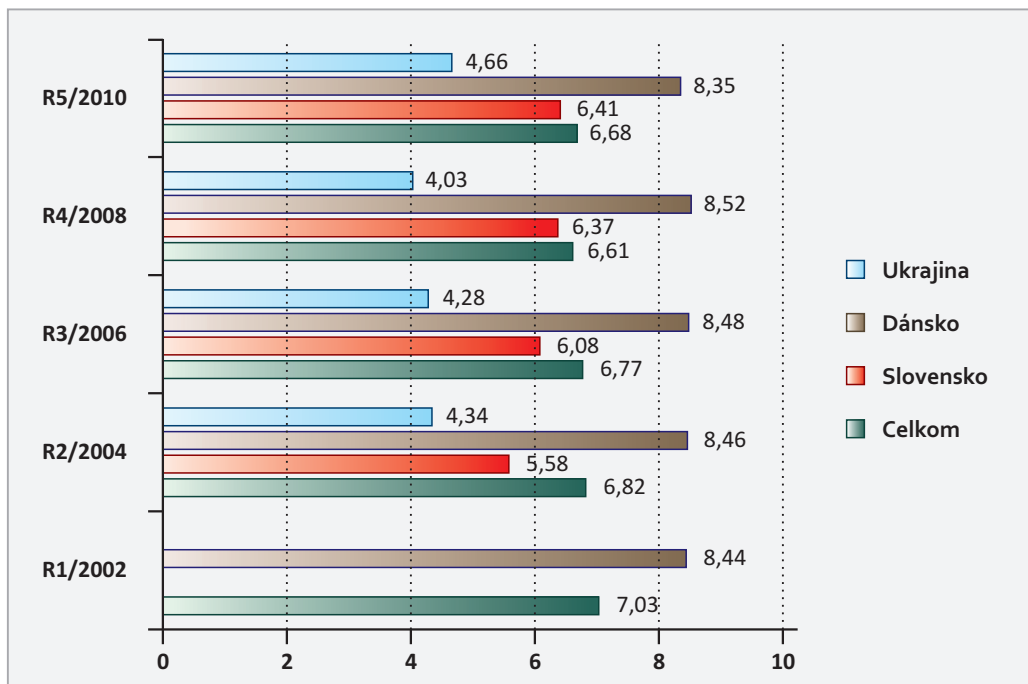
Stav vzdelávania v krajine je v optike respondentov vnímaný skôr v pozitívnom svetle. Údaje za 5 kôl ESS dokumentujú relatívnu stabilitu postojov: priemerná hodnota za všetky krajiny v 1.kole ESS v roku 2002 bola 5,53, v 2.kole v roku 2004 bola 5,54, v 3.kole v roku 2006 to bolo 5,48, v 4.kole v roku 2008 priemer 5,32 a v 5.kole v roku 2010 priemer 5,35). Najvyššiu (pri vzájomnom porovnaní) spokojnosť so stavom vzdelávania v krajine možno zaznamenať u respondentov vo Fínsku a Dánsku, a potom, s istým odstupom, aj v Belgicku, Švajčiarsku, Nórsku a Estónsku, výrazne najnižšiu v súčasnosti v Grécku, ale aj na Ukrajine a v Bulharsku. Na Slovensku spokojnosť respondentov so stavom vzdelávania sa pohybuje v strede distribúcie krajín (v roku 2004 priemer 5,13, v roku 2006 vrátil na 5,64, v roku 2008 5,44 a v roku 2010 spokojnosť mierne poklesla na hodnotu 5,06).

Graf 10: Odpovede respondentov na otázku: „Keď sa zamyslíte nad slovenskou (respondentovej krajiny) vládou, ako ste spokojný/á s jej prácou?“ (0 znamená mimoriadne nespokojný/á a 10 znamená mimoriadne spokojný/á.)

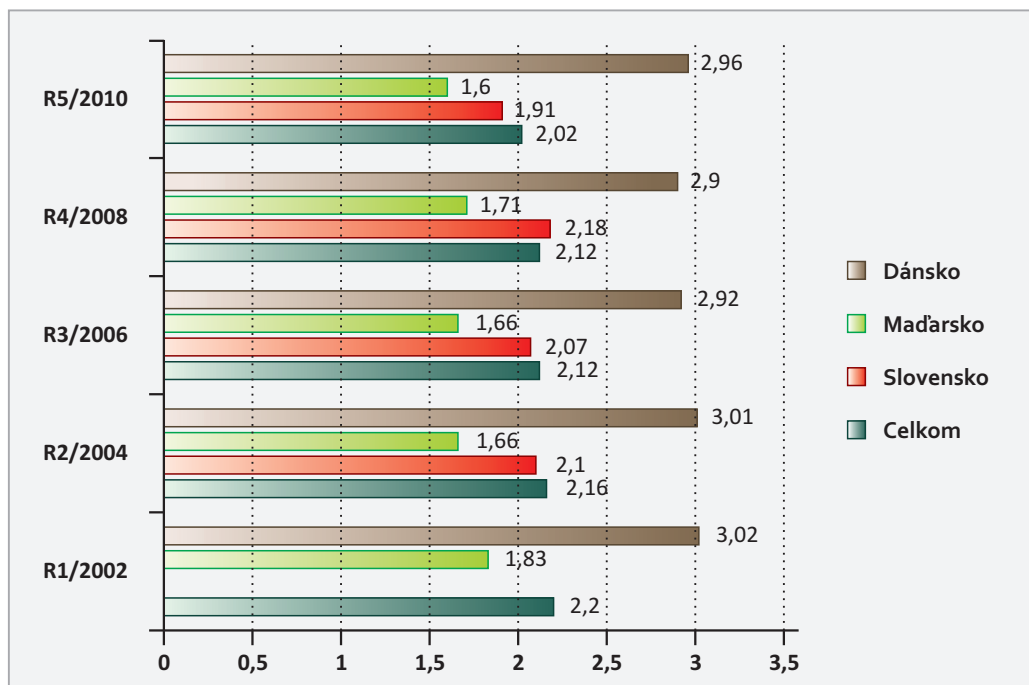
Pri posudzovaní vlád u respondentov v euróskych krajinách prevláda skôr nespokojnosť. Údaje za 5 kôl ESS súčasne dokumentujú mierne klesajúcu tendenciu spokojnosti: priemerná hodnota za všetky krajiny v 1.kole ESS v roku 2002 bola 4,38, v 2.kole v roku 2004 bola 4,34, 4,42 v 3.kole v roku 2006, 4,03 v 4.kole v roku 2008 a 3,83 v 5.kole v roku 2010. Spokojnosť s vládou krajiny možno zaznamenať u respondentov vo Švajčiarsku, Švédsku, Nórsku, Holandsku a Cypre, výrazne najnižšiu najmä v súčasnosti v Grécku, ale aj na Ukrajine, v Bulharsku, Chorvátsku, Portugalsku a Španielsku. Na Slovensku (ne)spokojnosť s vládou vykázala kolísavú tendenciu a pohybuje sa v strede distribúcie krajín (v roku 2004 priemer 3,03, v roku 2006 vrátil na 4,96, v roku 2008 to bolo 4,85 a v roku 2010 spokojnosť poklesla na hodnotu 3,56).

Graf 11: Odpovede respondentov na otázku: „Berúc do úvahy všetky okolnosti, ako ste v tomto období celkovo spokojný/á so svojím životom?“ (0 znamená mimoriadne nespokojný/á a 10 znamená mimoriadne spokojný/á.)

Prevládajúca životná spokojnosť je dominujúcou tendenciou v odpovediach respondentov: Údaje za 5 kôl ESS však dokumentujú jej, v čase mierne, klesajúcu tendenciu, ktorá je štatisticky signifikantná: priemerná hodnota za všetky krajiny v 1.kole ESS v roku 2002 bola 7,03, v 2.kole v roku 2004 bola 6,82, v 3.kole v roku 2006 to bolo 6,77, v 4.kole v roku 2008 priemer 6,61 a v 5.kole v roku 2010 priemer 6,68. Najvyššiu (pri vzájomnom porovnaní) spokojnosť s vlastným životom možno zaznamenať u respondentov v Dánsku a Švajčiarsku, a potom, s malým odstupom, aj vo Fínsku, Švédsku, Nórsku a Holandsku. Najnižšiu, pod priemerom škály 5, v Ukrajine a v Bulharsku. Na Slovensku sa životná spokojnosť respondentov pohybuje v strede distribúcie krajín, so zreteľne – štatisticky významne – vzrastajúcim trendom (v roku 2004 priemer 5,58, v roku 2006 6,08, v roku 2008 6,37 a v roku 2010 6,41).

Graf 12: Odpovede respondentov na tvrdenie: „Vláda by mala urobiť opatrenia, ktoré by znížili rozdiely vo výške príjmov ľudí?“ (1 znamená rozhodne súhlasím a 5 znamená rozhodne nesúhlasím.)

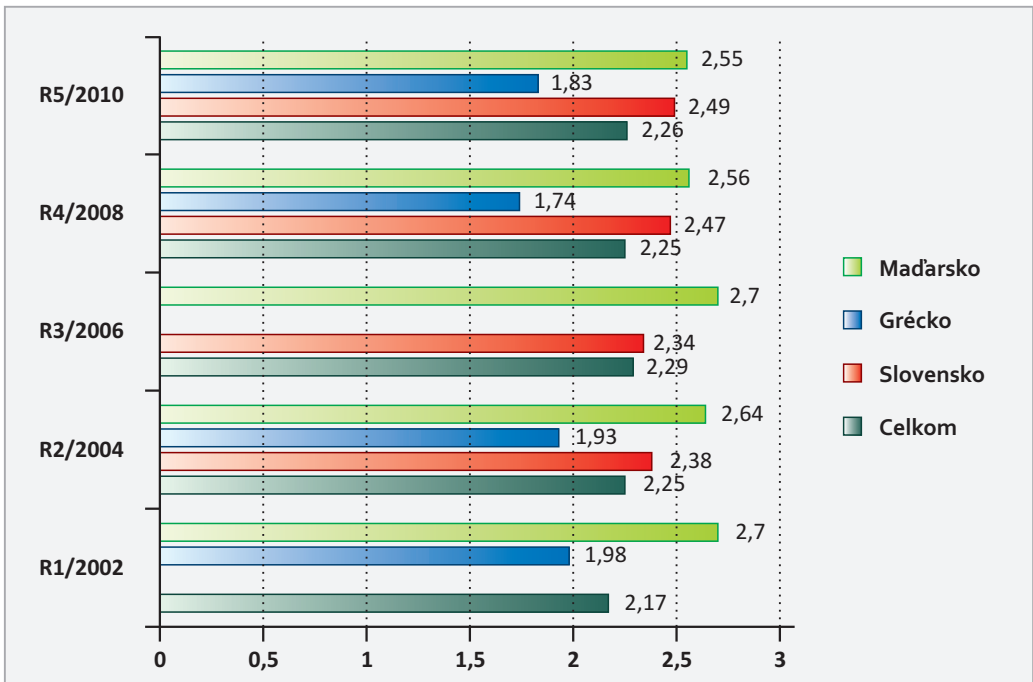

Pri posudzovaní tohto tvrdenia bol použitý iný, 5-bodový typ odpovedovej škály, so stredným bodom 3. Ako možno vidieť z údajov, uvedených v grafe č.12, prevládajúcim postojom je súhlas respondentov, teda že vláda by mala opatreniami znižovať rozdiely vo výške príjmov. Údaje za 5 kôl ESS dokumentujú stabilnú tendenciu: priemerná hodnota za všetky krajiny v 1.kole ESS v roku 2002 bola 2,2, v 2.kole v roku 2004 bola 2,16, v 3.kole v roku 2006 bol priemer odpovedí 2,12, v 4.kole v roku 2008 opäť 2,12 a 5.kole v roku 2010 bol priemer 2,02. Výrazný súhlas s výrokom možno zaznamenať u respondentov v Maďarsku, Ukrajine, Bulharsku, ale i v Grécku, Izraeli, Turecku, Rusku, Slovinsku a Cypre. Naopak v Dánsku ako jedinej krajine prevládol skôr nesúhlas. Blízko stredu, t.j. neutrálneho bodu škály, sú priemery odpovedí respondentov z Nórska, Veľkej Británie a Holandska. Priemer odpovedí respondentov zo Slovenska sa pohybuje v strede distribúcie krajín (v roku 2004 to bolo 2,1, v roku 2006 2,07, v roku 2008 2,18 a v roku 2010 1,91).

C. Osobný život

Pre empirické postihnutie tejto oblasti sa v multikulturálnych komparatívnych sociálnych prieskumoch používajú položky, zameriavajúce sa na zdravie, šťastie a subjektívnu pohodu respondenta. V ESS sa na sféru osobného života respondentov orientuje skupina otázok, mapujúcich jeho aktuálny stav:

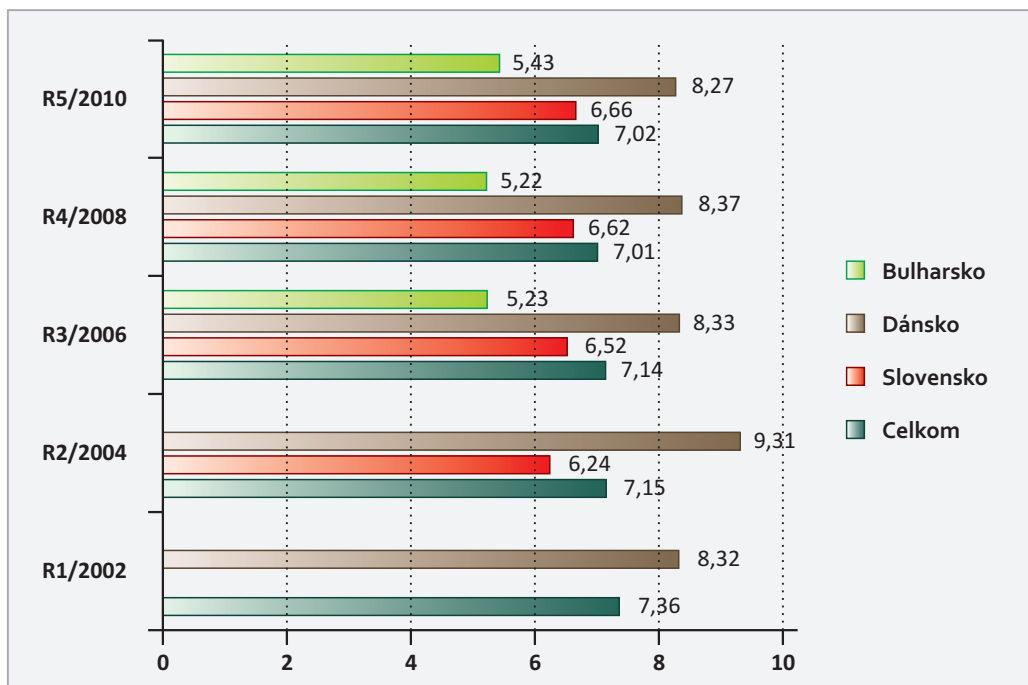
Graf 13: Odpovede respondentov na otázku: „Aký je váš celkový zdravotný stav?“ (1 znamená veľmi dobrý a 5 znamená veľmi zlý.)

Podobne ako pri celkovej životnej spokojnosti (graf č.11), aj pozitívne vnímanie vlastného zdravotného stavu je dominujúcou tendenciou v odpovediach respondentov. Údaje za 5 kôl ESS dokumentujú jeho stabilitu v čase: priemerná hodnota za všetky krajiny v 1.kole ESS v roku 2002 bola 2,17, v 2.kole v roku 2004 bola 2,25, v 3.kole v roku 2006 to bolo 2,29, v 4.kole v roku 2008 priemer 2,25 a v 5.kole v roku 2010 priemer 2,26. Najvyššiu (pri vzájomnom porovnaní) spokojnosť s vlastným zdravím možno zaznamenať u respondentov v Grécku, na Cypre,

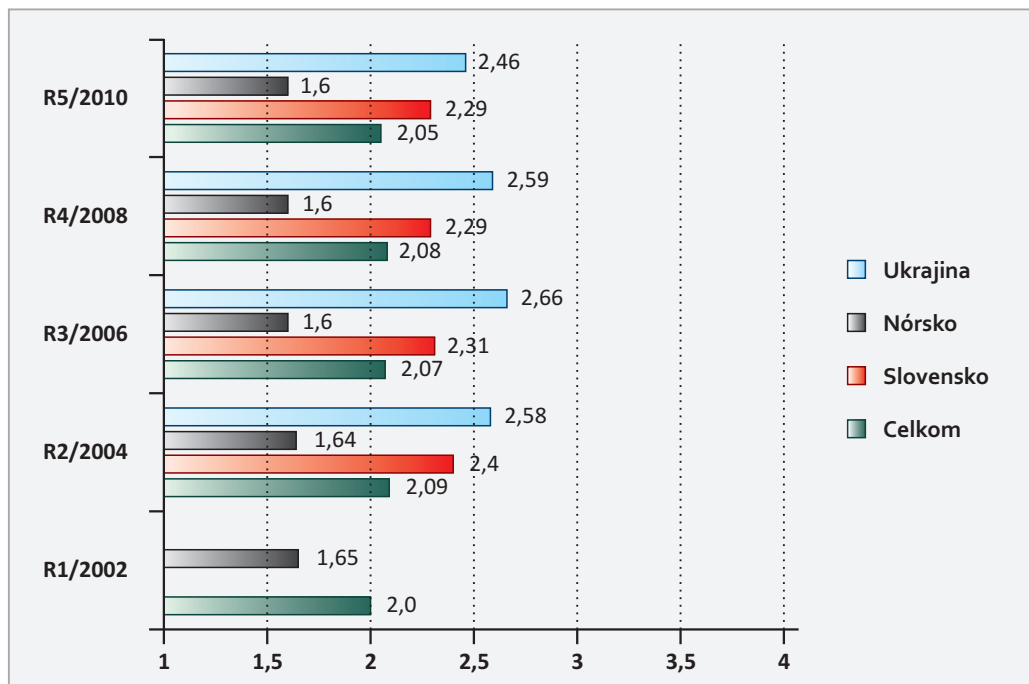
v Švajčiarsku, Írsku, a potom, s malým odstupom, aj vo Švédsku, Nórsku a Dánsku. Najnižšiu, ale stále pod priemerným bodom (3) odpovedovej škály v Maďarsku, Ukrajine, Portugalsku a Estónsku. Na Slovensku sa vnímanie zdravotného stavu s pohybuje v dolnej tretine distribúcie krajín (v roku 2004 priemer 2,38, v roku 2006 2,34, v roku 2008 2,47 a v roku 2010 2,49).

Graf 14: Odpovede respondentov na otázku: „Ako by ste vo všeobecnosti zhodnotili, aký ste šťastný?“ (0 znamená mimoriadne nešťastný a 10 znamená mimoriadne šťastný.)

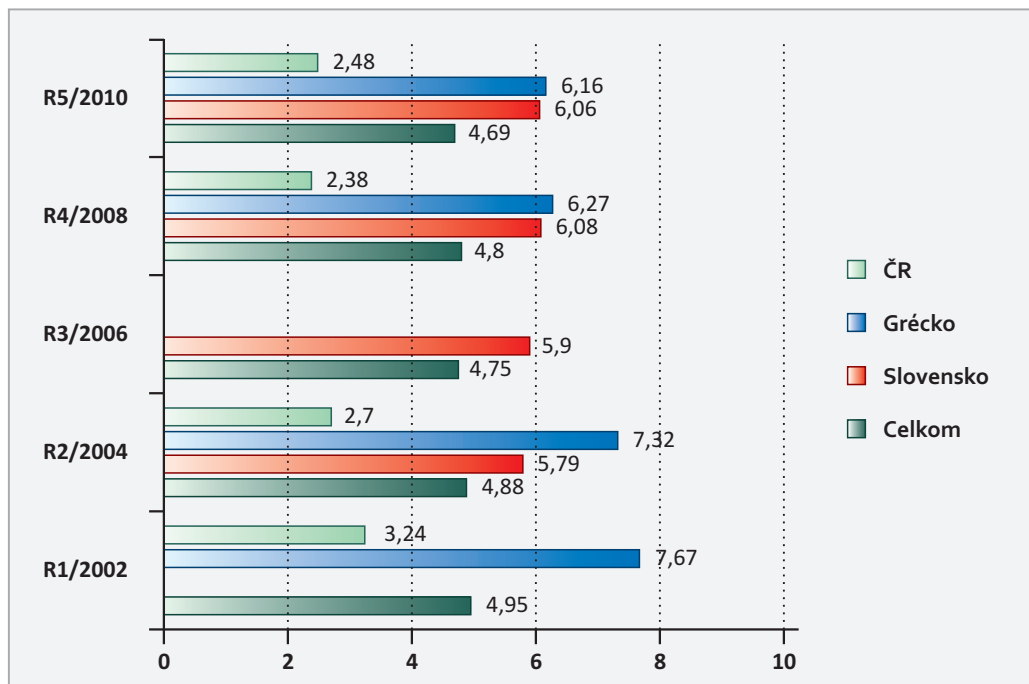
Prevládajúci pocit šťastia je dominujúcou tendenciou v odpovediach respondentov. Údaje za 5 kôl ESS však dokumentujú jej, v čase mierne, klesajúcu tendenciu, ktorá je štatisticky významná: priemerná hodnota za všetky krajiny v 1.kole ESS v roku 2002 bola 7,36, v 2.kole v roku 2004 bola 7,15, v 3.kole v roku 2006 to bolo 7,14, v 4.kole v roku 2008 priemer 7,01 a v 5.kole v roku 2010 priemer 7,02. Najvyššiu (pri vzájomnom porovnaní) hodnotu možno zaznamenať v odpovediach respondentov z Dánska a Švajčiarska, a potom, s malým odstupom, aj Fínska, Švédska, Nórska a Holandska. Najnižšiu, ale nad priemerom škály 5, Bulharska, Ukrajiny a Grécka. Priemer odpovedí respondentov na Slovensku sa pohybuje v strede distribúcie krajín,

Graf 15: Odpovede respondentov na otázku: „Ako bezpečne sa cítite – alebo by ste sa cítili – prechádzať sa v mieste bydliska po zotmení?“ (1 znamená veľmi bezpečne a 4 znamená vôbec nie bezpečne.)

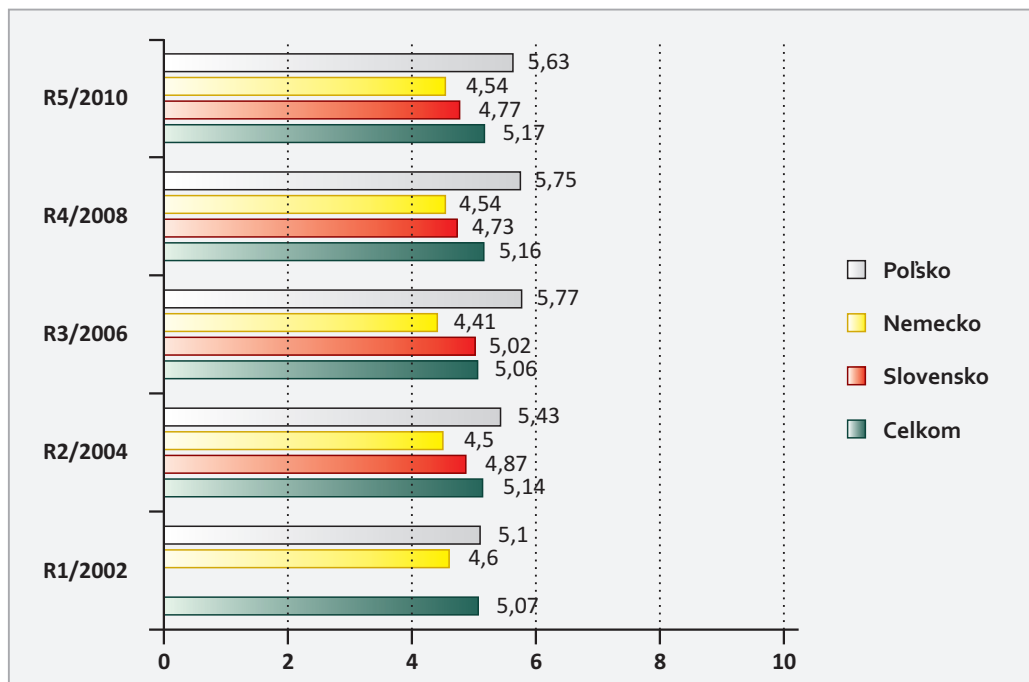
Pri posudzovaní tejto situácie bol použitý iný, 4-bodový typ odpovedovej škály, so štatistickým stredným bodom 2,5. Ako možno vidieť z údajov uvedených v grafe č.15, prevládajúcim postojom je pocit bezpečia respondentov. Údaje za 5 kôl ESS dokumentujú stabilnú tendenciu: priemerná hodnota za všetky krajiny v 1.kole ESS v roku 2002 bola 2,0, v 2.kole v roku 2004 bola 2,09, v 3.kole v roku 2006 bol priemer odpovedí 2,07, v 4.kole v roku 2008 2,08 a 5.kole v roku 2010 bol priemer 2,05. Výraznejšiu mieru pocitu bezpečia v tejto situácii možno zaznamenať u respondentov zo severských krajín (Nórsko, Fínsko, Švédsko, Dánsko), ale aj u respondentov zo Slovinska, Chorvátska a Izraela. Naopak nad hranicou teoretického stredú škály resp. v jej blízkosti sa pohybujú priemery odpovedí respondentov z Ukrajiny a Bulharska. Priemer odpovedí respondentov zo Slovenska sa pohybuje v dolnej štvrtine distribúcie krajín (v roku 2004 to bolo 2,4, v roku 2006 2,31, v roku 2008 2,29 a v roku 2010 opäť 2,29).

Graf 16: Odpovede respondentov na otázku: „Nezávisle od toho, či sa hlásite k nejakému náboženstvu, ako silno veriaci sa cítite byť?“ (0 znamená vôbec nie veriaci a 10 znamená veľmi veriaci.)

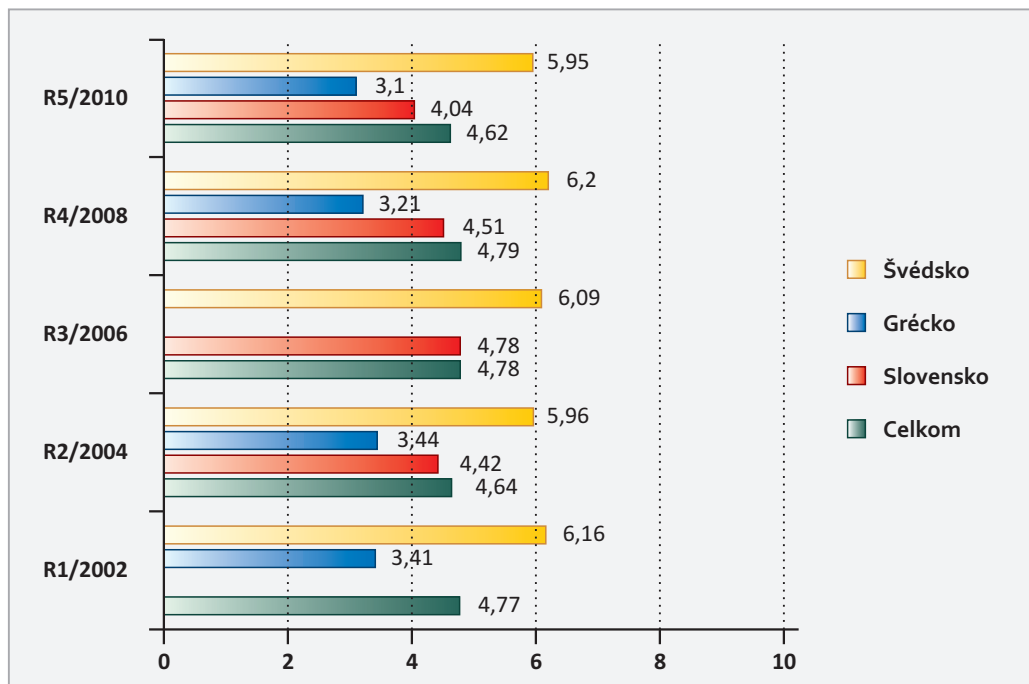
Viera bola respondentmi posudzovaná na 11-bodovej škále so stredným bodom 5 a údaje za 5 kôl ESS poukazujú na jej mierne klesajúcu tendenciu, ktorá je štatisticky významná (priemerná hodnota za všetky krajiny 4,95 v 1.kole v roku 2002, 4,88 v 2.kole, 4,75 v 3.kole, 4,8 v 4.kole a 4,69 v 5.kole v roku 2010). Najvyššie hodnoty priemerov za krajiny možno zaznamenať u respondentov z Grécka, Cypru, Turecka, Portugalska, Poľska i Slovenska, najnižšie v Českej republike, Estónsku, Švédsku, Nórsku a Nemecku. V odpovediach respondentov zo Slovenska možno zaznamenať opačnú tendenciu, tzn. v sledovanej časovej perióde priemery odpovedí vyjadrujú mierne stúpajúci trend, ktorý je štatisticky významný: v roku 2004 bol priemer 5,79, v roku 2006 5,9, v roku 2008 6,08 a v roku 2010 6,06.

Graf 17: Odpovede respondentov na otázku: „V politike ľudia občas hovoria o „ľavici“ a „pravici“. Kde by ste sa zaradili na škále, kde 0 znamená ľavica a 10 znamená pravica?“

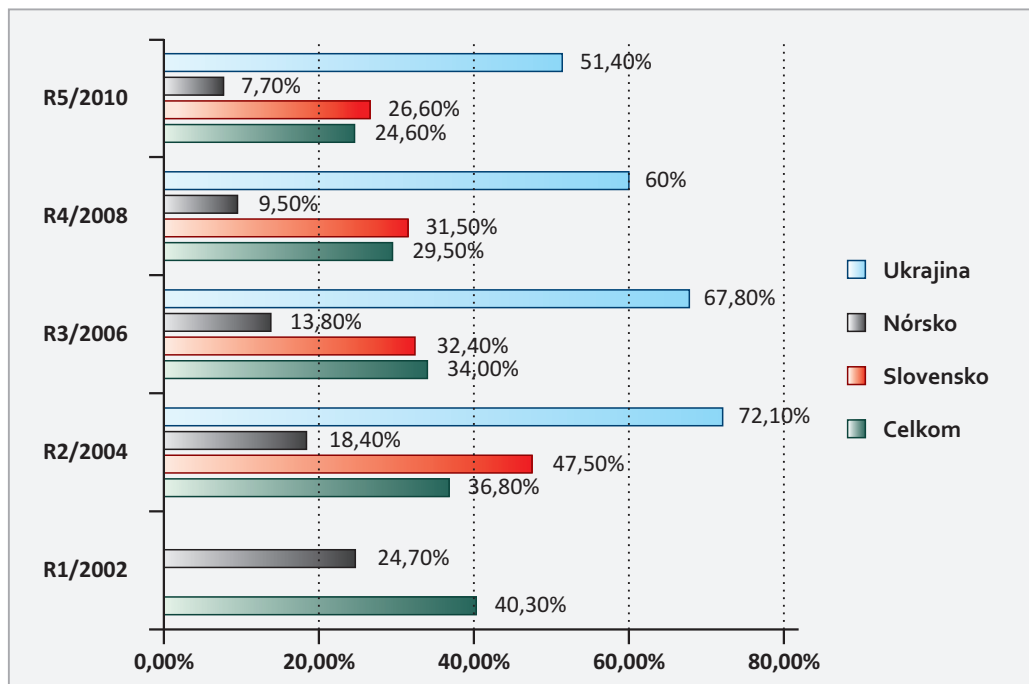
Pre odpovede respondentov na túto otázku je príznačné, že sa priemerné hodnoty za jednotlivé krajiny pohybujú okolo stredu odpovedovej škály (5), len s miernym vychýlením doprava alebo doľava. Celkove vyjadrujú relatívnu stabilitu v čase, s miernym posunom doprava (priemerná hodnota za všetky krajiny 5,07 v 1.kole v roku 2002 a 5,17 v 5.kole v roku 2010). Pri vzájomnom porovnaní vyššiu mieru identifikácie s ľavicou možno zaznamenať u respondentov z Francúzska, Nemecka, Španielska i Slovenska, vyššiu mieru identifikácie s pravicom zasa v Maďarsku, Poľsku, Fínsku, Švédsku, Izraeli a Nórsku. Na Slovensku teda preferencia ľavice pri vzájomnom porovnaní patrí k tým relatívne vyšším, s kolísavým trendom (v roku 2004 bol zaznamenaný priemer 4,87, v roku 2006 5,02, v roku 2008 4,73 a v roku 2010 4,77).

Graf 18: Odpovede respondentov na otázku: „Žije sa na Slovensku horšie alebo lepšie preto, že sem prichádzajú ľudia (imigranti) z iných krajín?“ (0 znamená žije sa horšie a 10 znamená žije sa lepšie.)

Migrácia a imigranti sú dnes vo väčšine európskych krajín fenoménom, ktorý stojí v centre pozornosti jej obyvateľov, je častým predmetom diskusií i príležitosťou pre vyjadrovanie rozporných, názorovo výrazne odlišných stanovísk. Táto skutočnosť sa prejavila aj v odpovediach účastníkov ESS: ak uvážime, že stredný bod použitej 11-bodovej škály (0 - 10) je 5, prevládol celkove u respondentov skôr názor, že príchod migrantov nie je pre vlastnú krajinu prínosom. Údaje za 5 kôl ESS tiež dokumentujú mierne kolísajúci trend: priemerná hodnota za všetky krajiny je 4,77 v 1.kole ESS v roku 2002, 4,64 v 2.kole v roku 2004, 4,78 v 3.kole, 4,79 v 4.kole a 4,62 v 5.kole v roku 2010. Relatívne najpozitívnejší postoj možno zaznamenať u respondentov vo Švajčiarsku, Švédsku, Poľsku a Holandsku, najnegatívnejší v Grécku, Maďarsku, Českej republike a Rusku. Na Slovensku u respondentov prevláda relatívne kolísajúci, skôr negatívny postoj (za 1.kolo ESS údaje za Slovensko chýbajú, keďže SR sa ho nezúčastnila, v roku 2004 bol priemer odpovedí 4,42, v roku 2006 4,78, v roku 2008 4,51 a v roku 2010 možno zaznamenať pokles na hodnotu 4,04).

Graf 19: Odpovede respondentov na otázku: „Ako často používate internet, World Wide Web alebo e-mail – či už doma alebo v práci – pre svoju osobnú potrebu?“ (% znamená podiel osôb ktoré uviedli, že nemajú prístup na internet ani doma, ani v práci.)

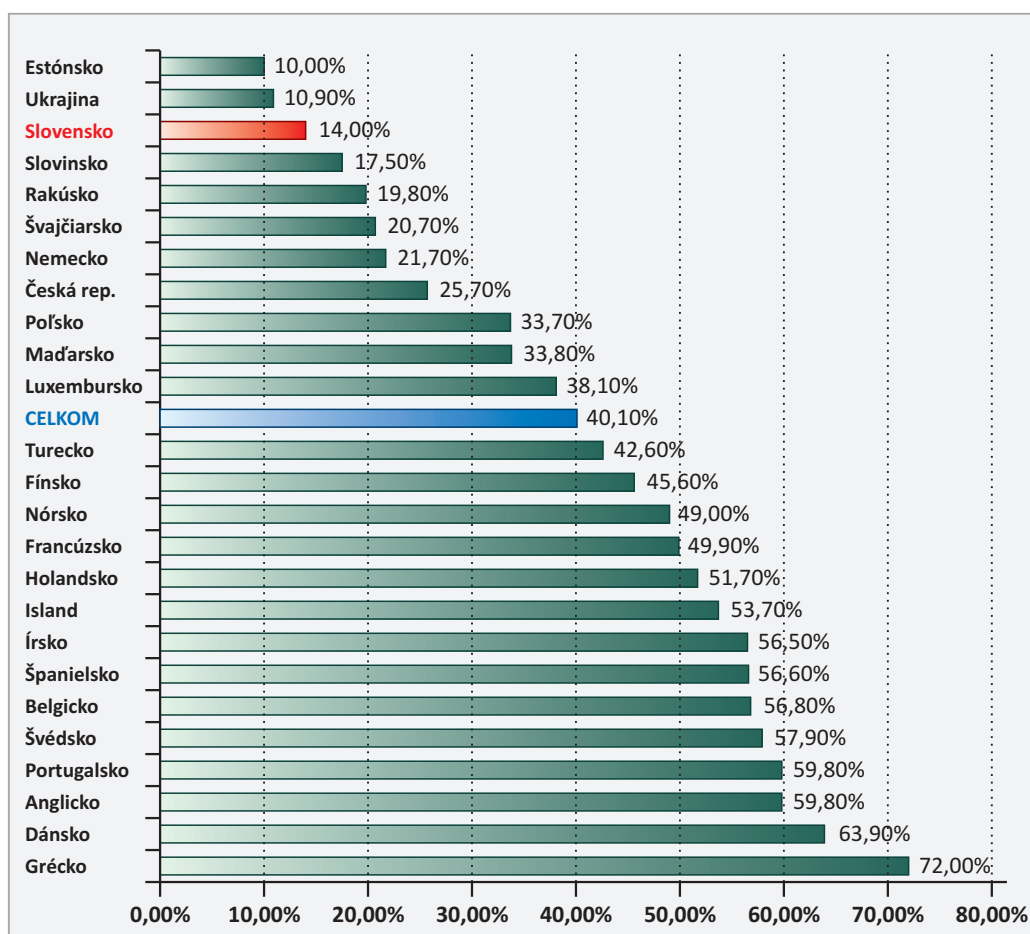

Možnosť a schopnosť obyvateľov európskych krajín využívať internet v sieti sa v sledovanom období intenzívne menila. Dokumentujú to aj výsledky, uvedené v grafe č.19: Kým v 1. kole ESS v roku 2002 40,3% respondentov uviedlo, že nemá prístup na internet doma ani v práci, v roku 2004 to bolo 36,8%, v roku 2006 34%, v roku 2008 29,5% a v roku 2010 už len menej ako ¼ respondentov, 24,6%. Pochopiteľne, aj medzi účastníckymi krajinami sa prejavili výrazné rozdiely: k tým krajinám, v ktorých respondenti vo väčšine (50% a viac) v roku 2010 uvádzali absenciu prístupu na internet, patrili Ukrajina, Bulharsko a Rusko. Na druhej strane v krajinách ako Nórsko, Dánsko, Holandsko a Švédsko v roku 2010 túto možnosť (že nemajú prístup) uviedlo menej ako 10% respondentov. Slováci sa nachádzajú v strede zoznamu krajín, pričom sa podiel osôb bez prístupu na internet kolo od kola výrazne znižoval: v roku 2004 to bolo 47,5%, v roku 2006 32,4%, v roku 2008 31,5% a v roku 2010 to bolo 26,6%.

D. Rotujúce moduly

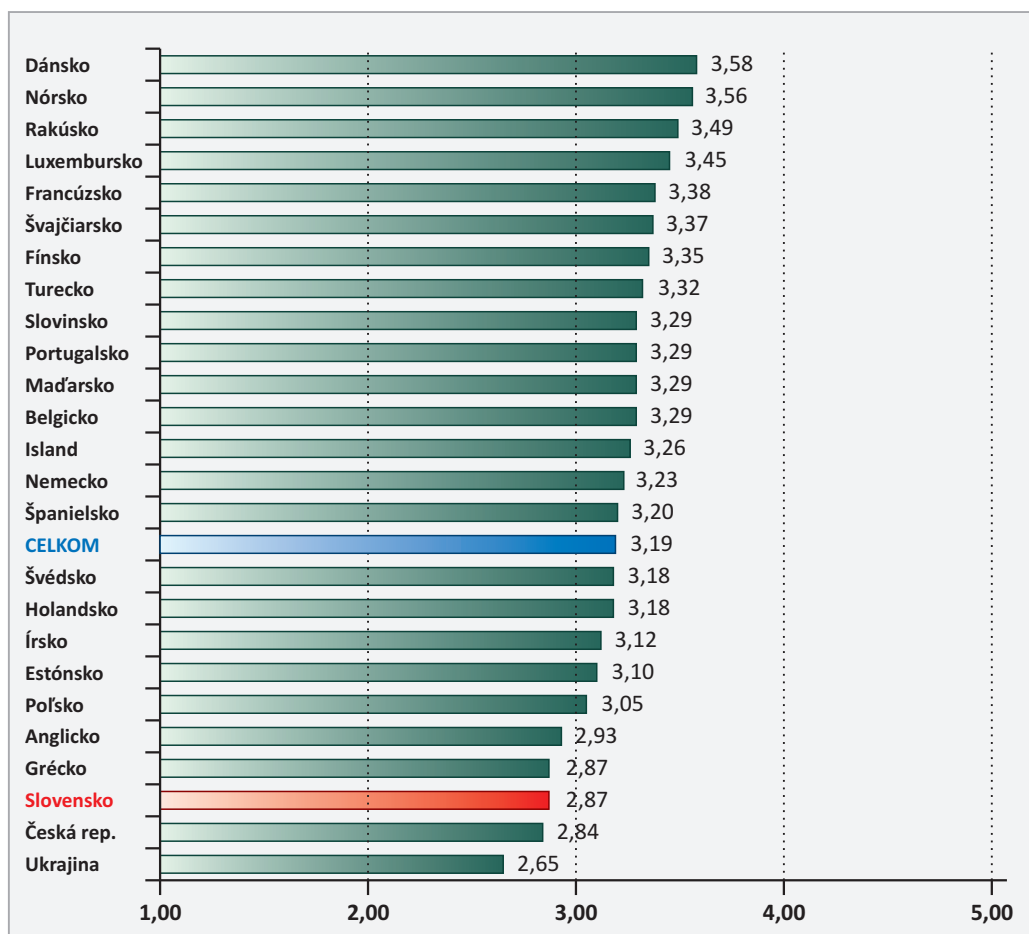
Už sme uviedli, že súčasťou dotazníka v každom kole ESS boli rotujúce moduly. Keďže SR sa 1.kola ESS nezúčastnila, vyberieme, ako ilustráciu, odpovede respondentov na otázky z rotujúcich modulov 2. - 5. kola.

Graf 20: Odpovede respondentov na otázku: „Keď máte zdravotné problémy, užívate bylinkové prípravky?“ (% znamená podiel osôb v jednotlivých krajinách, ktoré uviedli, že nikdy alebo takmer nikdy.)

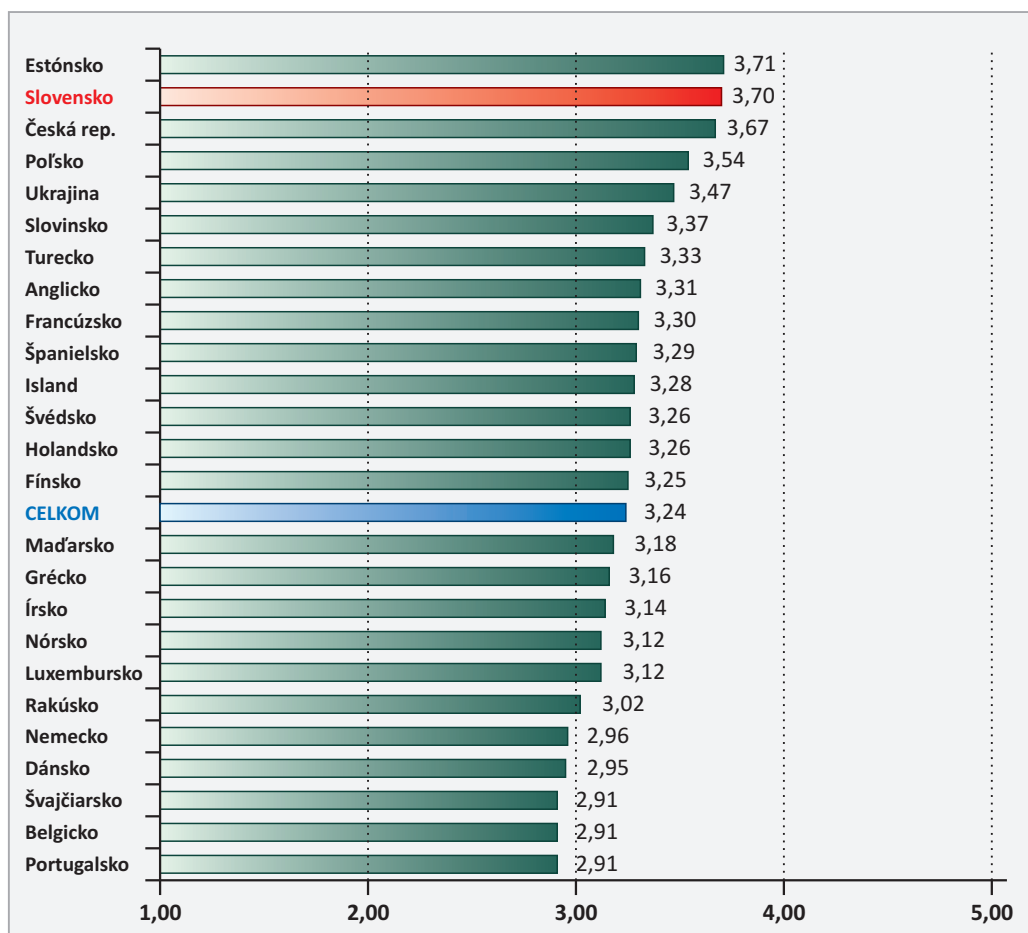
Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu „Zdravie a zdravotná starostlivosť v meniacej sa Európe“, ktorý pre 2.kolo ESS (2004) pripravil medzinárodný tím pod vedením S. Kooikera. V tabuľke je v uvedené percento osôb, ktoré podľa vlastného vyjadrenia v prípade choroby liečive bylinky a prípravky z nich neužíva. Ako možno vidieť v grafe č.20, presvedčenie o liečivej sile bylín je charakteristické pre respondentov z Estónska, slovanských krajín (Ukrajina, Slovensko, Slovinsko, do istej miery i Česká republika a Poľsko) a nemecky hovoriacich krajín (Rakúsko, Švajčiarsko a Nemecko).

Graf 21: Odpovede respondentov na otázku: „Do akej miery by ste dôverovali úradníkom a verejným činiteľom v tom, že budú jednáť poctivo s ľuďmi ako ste Vy?“ (0 znamená silne nedôverujem a 5 znamená silne dôverujem, 3 je neutrálny bod, teda ani jedno ani druhé.)

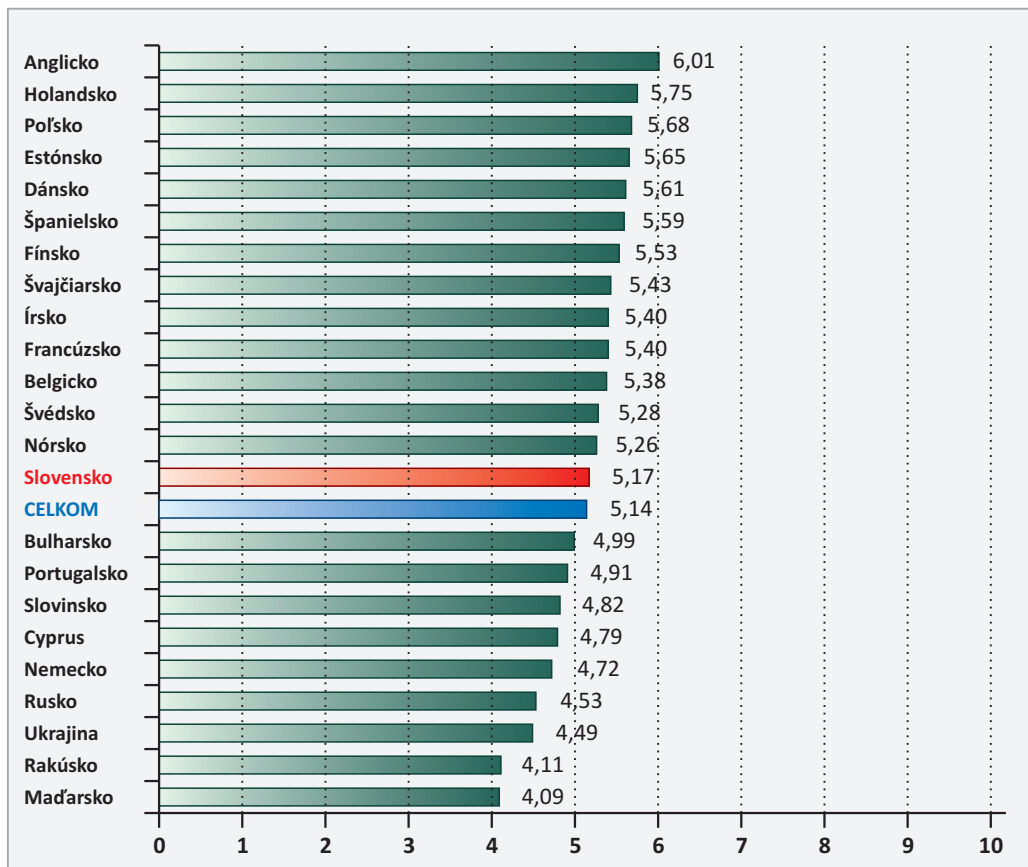
Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu pod názvom „Rodina, práca a sociálne zabezpečenie v Európe“, ktorý pre 2.kolo ESS (2004) pripravil medzinárodný tím pod vedením R. Eriksona. V odpovediach na túto otázku u respondentov mierne prevláda dôvera v poctivé jednanie úradníkov a verejných činiteľov, priemerné hodnoty za jednotlivé krajiny sa točia okolo stredu odpovedovej škály (3), s miernym vychýlením doprava alebo doľava. Len u respondentov z piatich krajín je priemerná hodnota nižšia ako stred škály, teda v póle nedôvery, a to u respondentov z Ukrajiny, Českej republiky, Slovenska, Grécka a Anglicka.

Graf 22: Odpovede respondentov na otázku: „Predstavujúc si organizáciu, pre ktorú pracujete, do akej miery súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledovným tvrdením: Odmietol by som inú prácu s vyšším platom, len aby som mohol zostať v tejto organizácii.“ (1 znamená rozhodne súhlasím a 5 znamená rozhodne nesúhlasím, 3 je neutrálny bod, teda ani jedno ani druhé.)

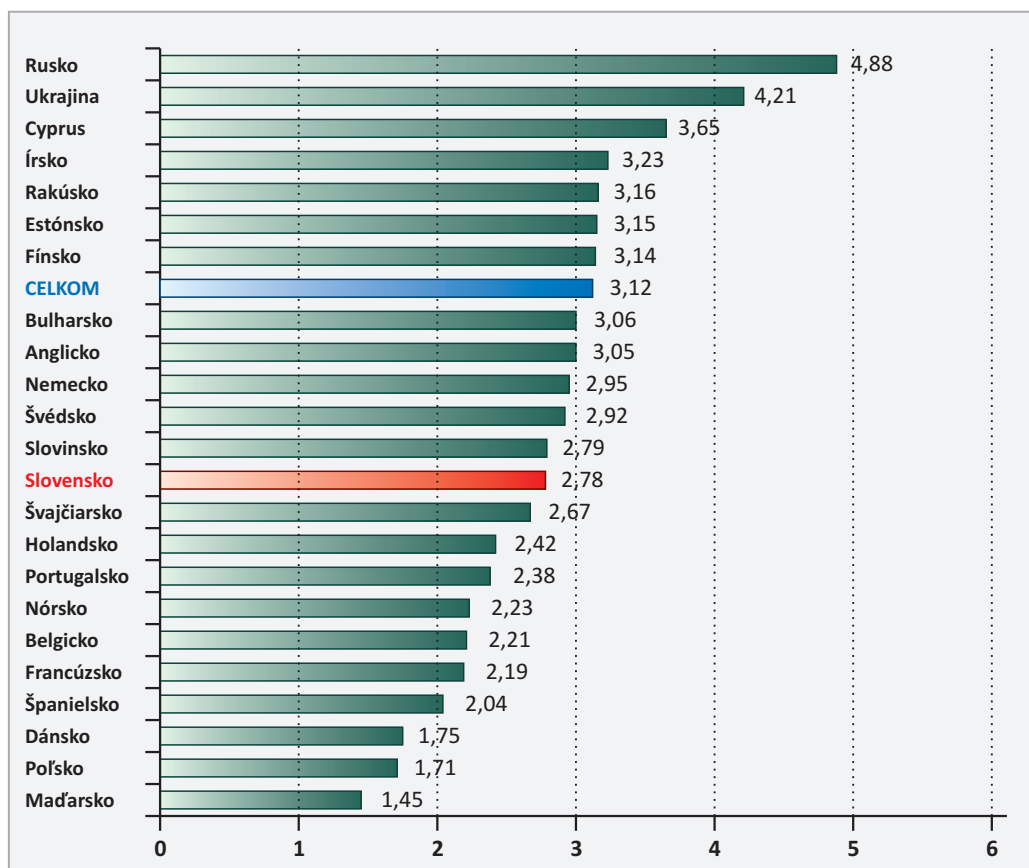
Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu pod názvom „**Hospodárska etika v Európe: trhová ekonomika a občianstvo.**“, ktorý pre 2.kolo ESS (2004) pripravil medzinárodný tím pod vedením S. Karstedta. Ako možno vidieť v grafe č.22, len v piatich krajinách je priemer odpovedí respondentov v kladnom póle škály zamestnaneckej lojality (Portugalsko, Belgicko, Švajčiarsko, Dánsko a Nemecko). Respondenti zo Slovenska patria do skupiny krajín s najnižším priemerom v škále, spolu s respondentmi z Estónska, Českej republiky a Poľska.

Graf 23: Odpovede respondentov na otázku: „Vo všeobecnosti, plánujete si svoju budúcnosť, alebo beriete dni tak ako prichádzajú?“ (0 znamená plánujem si budúcnosť ako sa to len dá a 10 znamená beriem každý deň tak ako príde, 5 je neutrálny bod škály.)

Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu pod názvom „**Načasovanie života.**“, ktorý pre 3.kolo ESS (2006) pripravil medzinárodný tím pod vedením F.Billariho. Ako možno vidieť v grafe č.23, v hodnotách CELKOM a aj viac ako polovici účastníckych krajín sa priemer odpovedí respondentov vrátane tých zo Slovenska pohybuje v póle škály „neplánujem“. Pod hodnotou „5“ predstavujúcou stred škály, sú priemery zo siedmich krajín. Plánovanie života resp. snaha oň charakterizuje najviac respondentov z Maďarska a Rakúska.

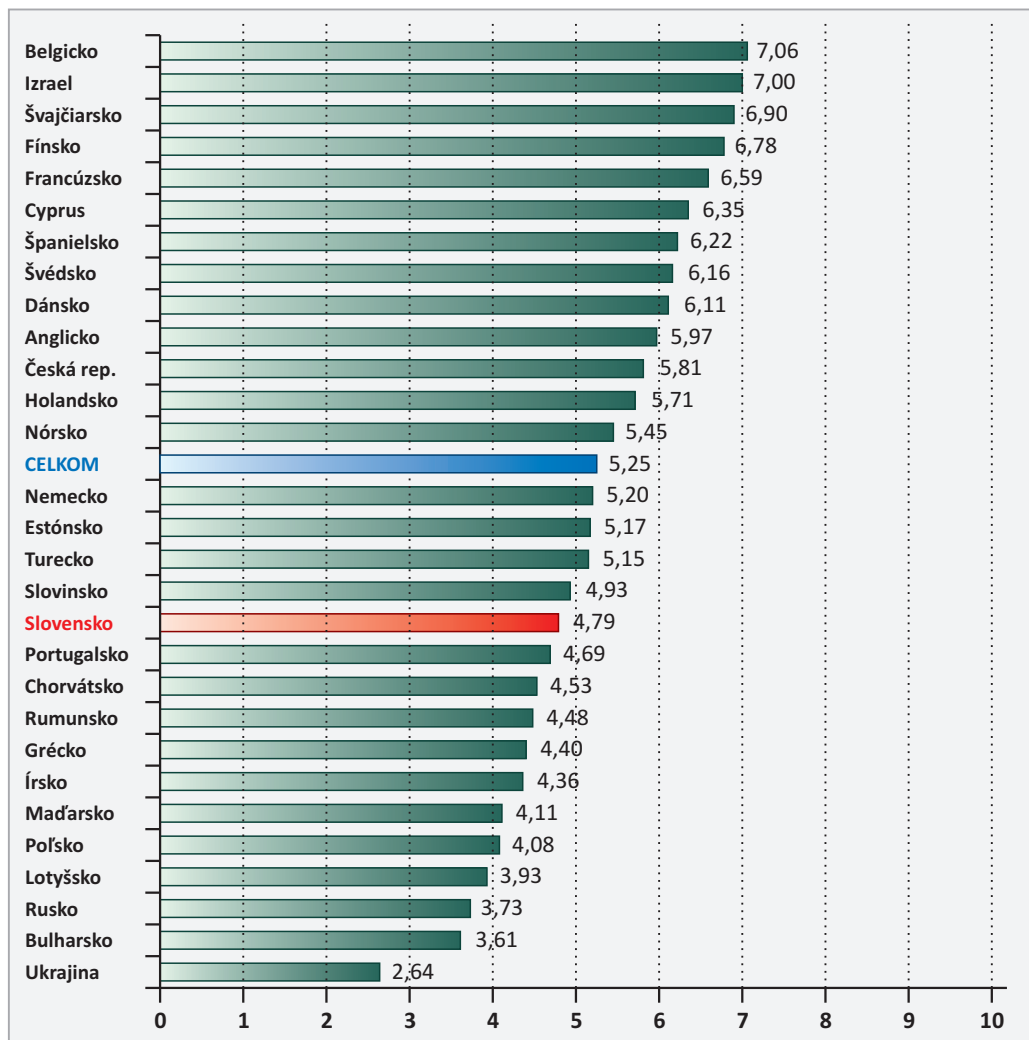
Graf 24: Odpovede respondentov na otázku: „Koľko času, stráveného s vašou najbližšou rodinou, považujete za stresujúci?“ (0 znamená žiaden čas a 6 znamená všetok čas.)

Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu pod názvom „**Personálna a sociálna pohoda.**“, ktorý pre 3.kolo ESS (2006) pripravil medzinárodný tím pod vedením F. Huppert. Pri vzájomnom

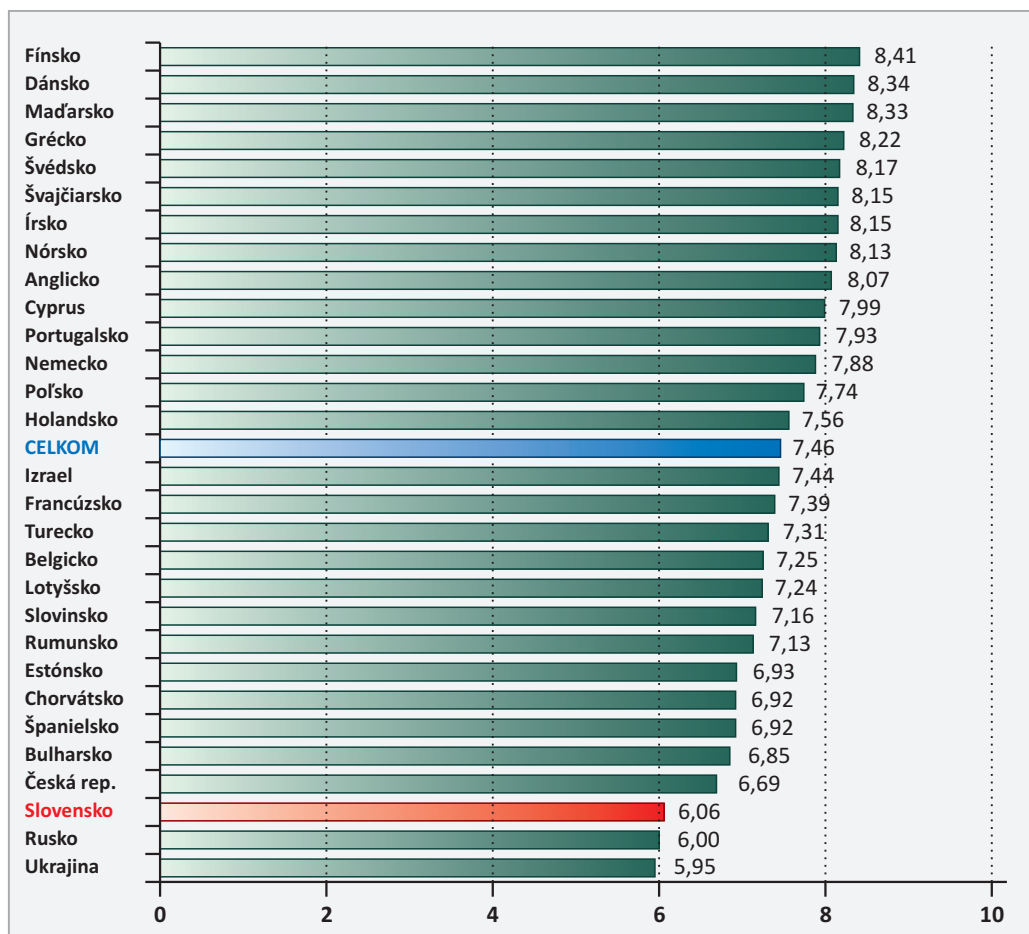
porovnaní vnímajú čas strávený s rodinou ako skôr stresujúci respondenti z Ruska, Ukrajiny a Cypru. Opačný názor, teda že čas strávený s rodinou nie je pre nich zdrojom napätia a stresu vyjadrili respondenti z Maďarska, Poľska a Dánska, o niečo menej výrazne, ale v rovnakom póle škály sa nachádza aj priemerná hodnota odpovedí respondentov zo Slovenska.

Graf 25: Odpovede respondentov na otázku: „Povedzte prosím, nakoľko efektívne (účinné) je poskytovanie zdravotnej starostlivosti na Slovensku?“ (Poľsku, Rusku atď. podľa krajiny, v ktorej respondent žije, 0 znamená extrémne neefektívne a 10 znamená extrémne efektívne.)

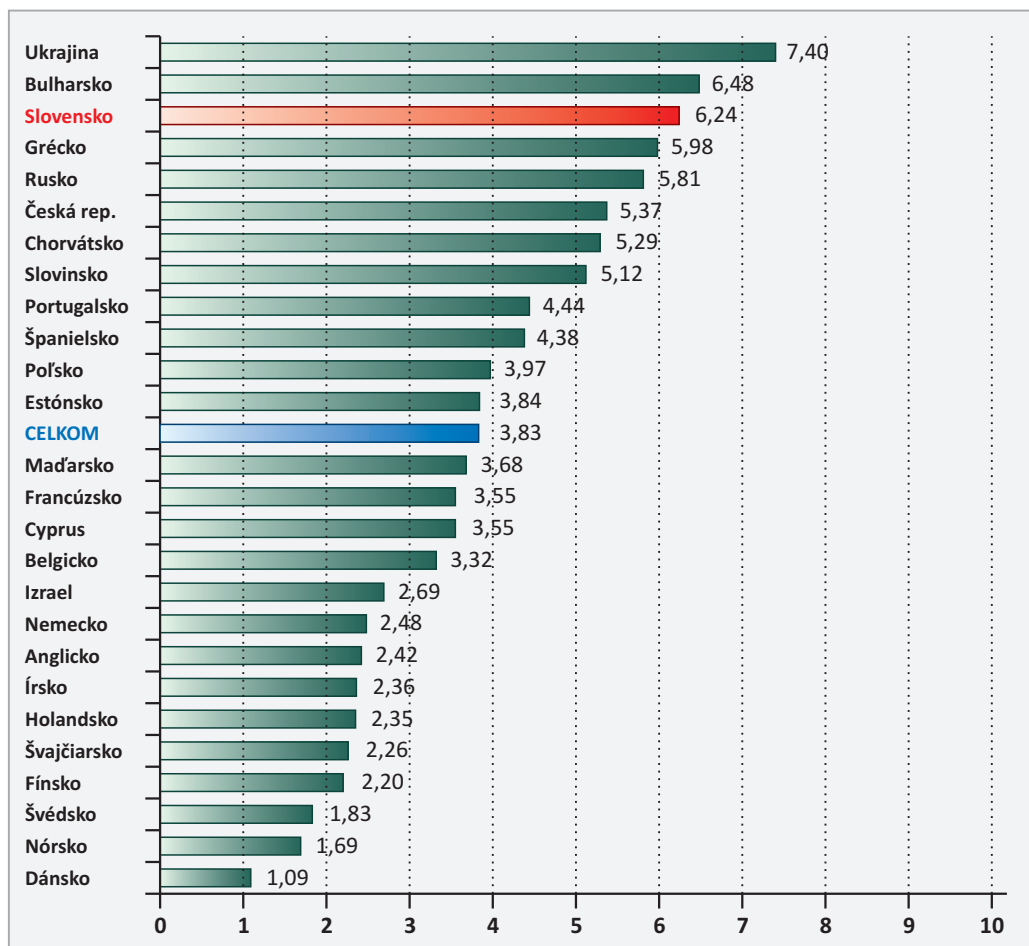
Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu pod názvom „**Postoje k sociálnemu zabezpečeniu v meniacej sa Európe.**“, ktorý pre 4.kolo ESS (2008) pripravil medzinárodný tím pod vedením S. Svallforsa . Ako možno vidieť v grafe č.25, asi v polovici účastníckych krajín sa priemer odpovedí respondentov pohybuje v póle škály „poskytovanie zdravotnej starostlivosti je efektívne“. Pod hodnotou „5“ predstavujúcou stred škály, sú priemery odpovedí respondentov z 16 krajín, vrátane tých zo Slovenska. Názor, že poskytovanie zdravotnej starostlivosti nie je vôbec efektívne, pri vzájomnom porovnaní, majú najmä respondenti z Ukrajiny, Bulharska a Ruska.

Graf 26: Odpovede respondentov na otázku: „Povedzte prosím, nakoľko je pre vás dôležité nemať predsudky voči iným vekovým skupinám?“ (0 znamená vôbec nie je dôležité a 10 znamená extrémne dôležité.)

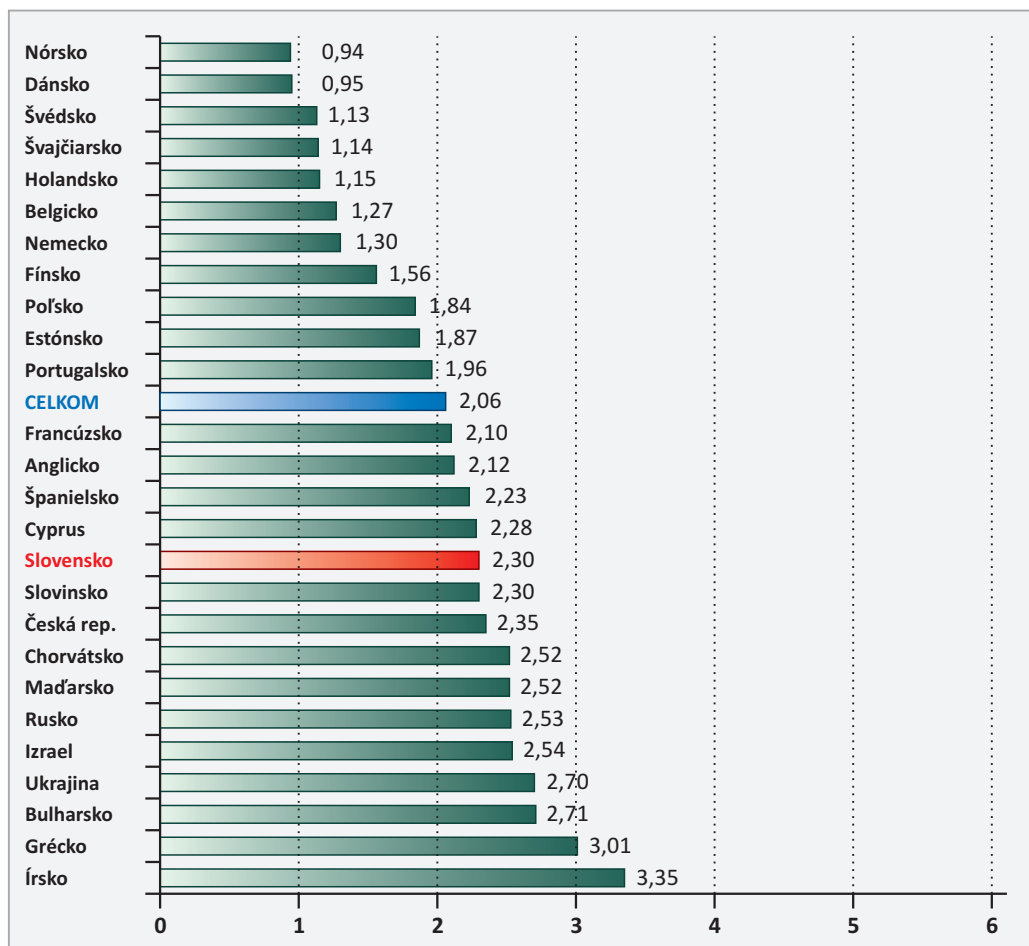
Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu pod názvom „Zážitky a prejavy diskriminácie voči seniorom“, ktorý pre 4.kolo ESS (2008) pripravil medzinárodný tím pod vedením D. Abramsa. Väčšina respondentov, ako možno vidieť v grafe č.26, sa domnieva, že nemať predsudky voči príslušníkom iných vekových skupín je dôležité. Názor, že to až také dôležité nie je, pri vzájomnom porovnaní, majú najmä respondenti z Ukrajiny, Ruska a Slovenska.

Graf 27: Odpovede respondentov na otázku: „Podľa vás ako často sudcovia na Slovensku berú úplatky?“ (Dánsku, Nórsku atď. podľa krajiny, v ktorej respondent žije, 0 znamená nikdy a 10 znamená vždy.)

Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu pod názvom „**Dôvera v justíciu: komparatívna európska analýza.**“, ktorý pre 5.kolo ESS (2010) pripravil medzinárodný tím pod vedením J. Jacksona. Ako možno vidieť v grafe č.27, v ôsmich krajinách sa priemerné hodnoty odpovedí respondentov pohybujú v póle škály vyjadrujúcom názor, že sudcovia berú úplatky často: Ukrajina, Bulharsko, Slovensko, Grécko, Rusko, Česká republika, Chorvátsko, Slovinsko (okrem Grécka teda krajiny, ktoré v uplynulom období prechádzali procesmi transformácie).

Graf 28: Odpovede respondentov na otázku: „Za posledné tri roky, do akej miery ste museli siahnúť na svoje úspory alebo sa zadĺžiť, aby ste pokryli bežné životné náklady?“ (0 znamená vôbec nie a 6 znamená veľkou mierou zadĺžiť.)

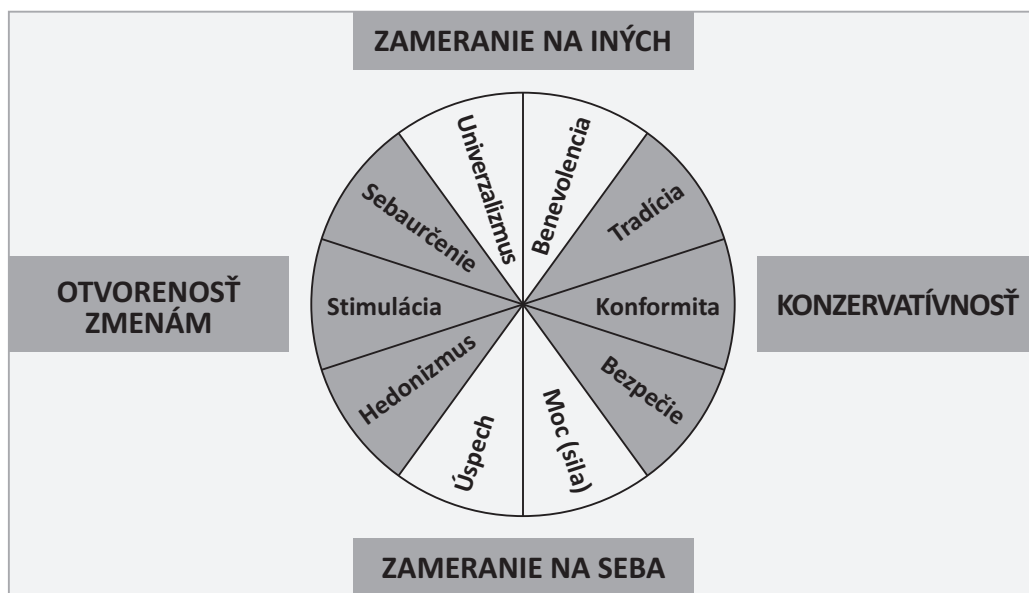

Otázka bola súčasťou rotujúceho modulu pod názvom „Práca, rodina a subjektívna pohoda: Dôsledky ekonomickej recesie.“, ktorý pre 5.kolo ESS (2010) pripravil medzinárodný tím pod vedením D. Gallieho. Pri vzájomnom porovnaní nad stredným bodom škály – 3 (teda že museli siahnúť na svoje úspory alebo sa zadlžiť) sa nachádzajú priemery odpovedí respondentov v dvoch krajinách – Írsku a Grécku. Odpovede respondentov zo Slovenska sa pohybujú v strednom pásme distribúcie krajín. Na opačnom póle sa v hornej tretine poradia umiestnili respondenti zo severských krajín (Nórsko, Dánsko, Švédsko), za nimi s malým odstupom respondenti zo Švajčiarska a Holandska, a potom Belgicka a Nemecka.

E. Hodnoty

Hodnoty predstavujú regulačné princípy jednotlivca pri výbere alebo ocenení činností, ľudí a udalostí. Predstavujú štandardy alebo kritériá a s ich pomocou zvažujeme, či objekty alebo situácie sú dobré alebo zlé, dôsledky z nich vyplývajúce sú oprávnené alebo neoprávnené, stojace za snažením alebo odmietnutím. Dopad hodnotových preferencií na každodenné rozhodnutia nemusí byť vedomý. Uvedomenie si hodnôt často nastáva až vtedy, keď činnosti alebo úsudky, o ktorých premýšľame, sú v rozpore s tým, čo považujeme za dôležité. Súčasne hodnoty sú zoradené (hierarchia) podľa dôležitosti, čím utvárajú ucelený systém preferencií, ktoré následne charakterizujú človeka v jeho jedinečnosti.

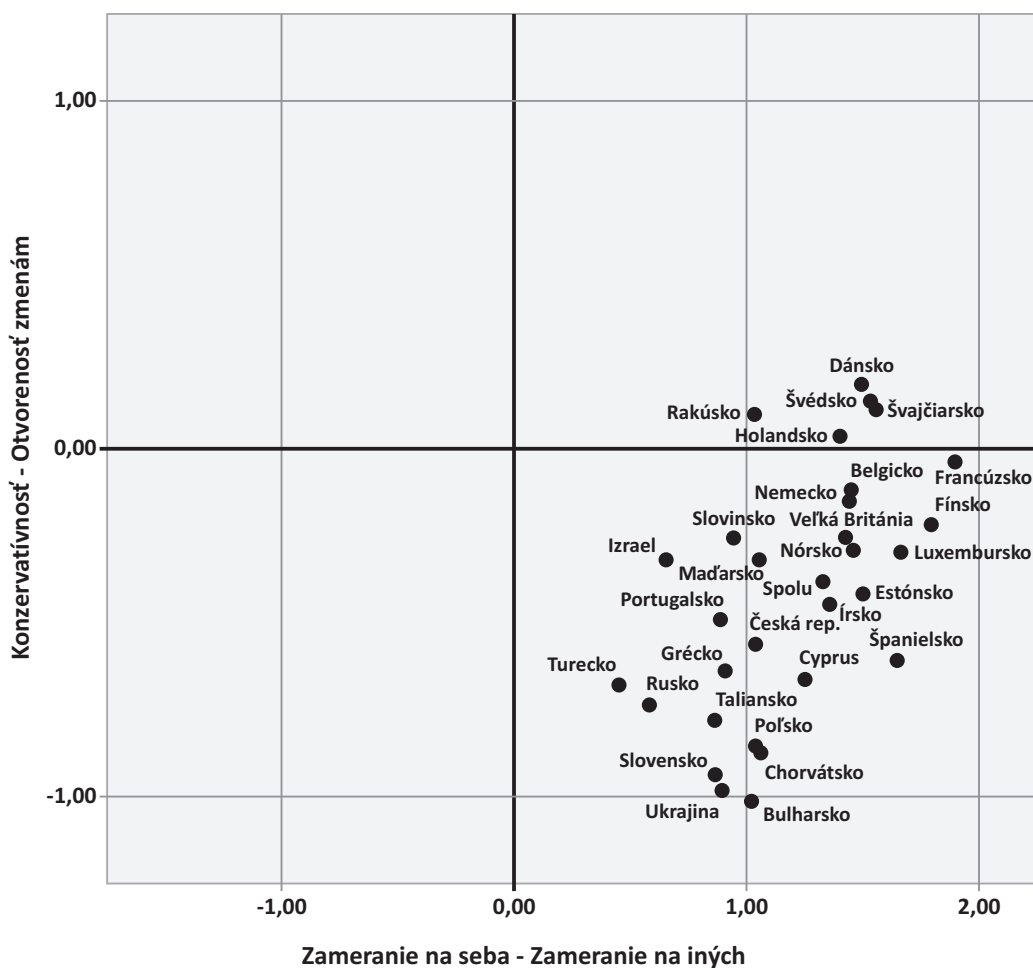
Hodnoty boli vo všetkých doposiaľ realizovaných kolách ESS zisťované pre tento účel upravenou verziou metodiky Portrait Values Questionnaire izraelského psychológa Shaloma Schwartza, reprezentujúcou jeho kruhový model².

² Schwartz, S.H. (2003): A Proposal for Measuring Value Orientations across Nations - ESS
http://www.europeansocialsurvey.org/index.php?option=com_docman&task=cat_view&gid=83&Itemid=80

10 hodnôt, usporiadaných v tvare kruhu (súvisiace hodnoty sa nachádzajú vedľa seba a protikladné hodnoty sú od seba vzdialené) vytvára dve dimenzie: **1. konzervatívnosť** (sýtenú preferenciou hodnôt tradície, konformita a bezpečie) verzus **otvorenosť zmenám** (charakterizovanú uprednostňovaním hodnôt sebaurčenie, stimulácia a hedonizmus) a **2. zameranie na seba** (sýtené preferenciou hodnôt úspech a moc) verzus **zameranie na iných** (charakterizované uprednostňovaním hodnôt univerzalizmus a benevolencia).

Graf 29: Umiestnenie krajín (podľa odpovedí 246 121 respondentov z 31 krajín v 1.-5.kole ESS) v dimenziách Schwartzovho modelu hodnôt

Ako možno vidieť v grafe č.29, póly hodnotových dimenzií modelu S. Schwartz nazvané **konzervatívnosť** a **zameranie na iných** tvoria dominantnú konfiguráciu hodnôt Európanov. V kvadrante **otvorenosť zmenám + zameranie na iných** sa na základe odpovedí respondentov umiestnilo 5 krajín (Dánsko, Švédsko, Švajčiarsko, Rakúsko a Holandsko). Všetky ostatné možno lokalizovať v kvadrante **konzervatívnosť + zameranie na iných** (teda v hierarchii patria k najpreferovanejším hodnoty *tradície, konformita, bezpečie, univerzalizmus a benevolencia*). Hodnotové preferencie respondentov zo Slovenska, pri vzájomnom porovnaní zúčastnených krajín, zaraďujú našu krajinu k tým konzervatívnejším (spolu s Bulharskom, Ukrajinou, Chorvátskom, Poľskom a Talianskom).

Podrobnejšie informácie o jednotlivých kolách Európskej sociálnej sondy na Slovensku možno nájsť v publikáciách sprístupnených na internete.^{3,4,5}

³ <http://www.saske.sk/SVU/public/media/5827/Europska%20socialna%20sonda%20%28ESS%29%20%20kolo%20na%20Slovensku.pdf>

⁴ http://www.saske.sk/SVU/public/media/5827/2008_Europska%20socialna%20sonda%203_1.pdf

⁵ <http://www.saske.sk/SVU/public/media/5827/2010%20-%20Europska%20socialna%20sonda%20-%204%20kolo.pdf>

Spoločenskovedný ústav SAV

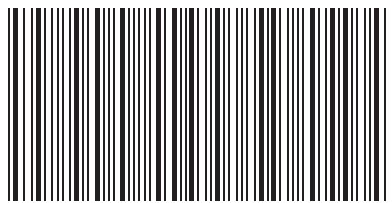
Karpatská 5

040 01 Košice

Slovenská republika

tel./fax: +421 55 625 58 56

www.saske.sk/SVU

9788089524075